

VANG SKOLE 75 ÅR

Skolehistorie fra Haugsbygda

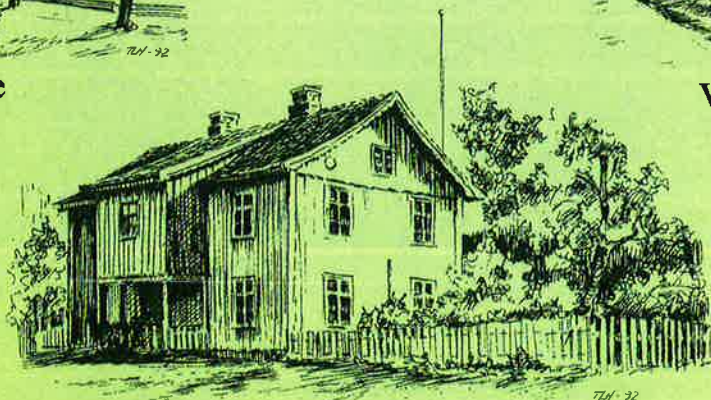
1742–1992

Færden skole
1832–1847

Viul gamle skole
ca. 1780–1830

Holmestuen skole
1847–1917

INNHold

FORORD.....	side 3
SKOLEHISTORIE FRA HAUGSBYGD.....	" 4
Fire skolejubileer 4, Den første "skolefundas" 4, Prestenes ansvar 5, Motstand fra bøndene 5.	
OMGANGSSKOLEN.....	" 6
Skolekretsene 7, Religion og lesning 8, Læreren 8, Kirkesanger Jens Larsen 9, Ole Andersen Færden 10.	
FÆRDEN-SKOLEN	" 11
Ønsket av bøndene 11, 39 gårder 12, Søndre Vangsfjordingen 13.	
HOLMESTUEN SKOLE.....	" 14
Skrivning og regning 14, Skoleloven av 1860 15, Den grå hver- dagen 15, Timetallet øker 15, Tavle med griffel 16, Hard- hauser 16, "Paa Sæteren" 16, Lærerne 18, Elever forteller 18, Helga Rustand 19, Friminuttene 19, Legemlig straff 20, Humor 20, 17. mai-feiring 21.	
DE ANDRE SKOLEKRETSENE I HAUG.....	" 22
Hønefoss 22, Ullerål 22, Åsbygda 23.	
VIUL - MED BRUKSSKOLE FØR 1780.....	" 24
Engebret Vesetrud 25, Bruksskolen nedlagt 1830 26, Ny skole i Viul 26, "Avskaffelse av kirkehistorien" 27, Krigsårene 28, Kretssammenslutning Viul/Vang 1949 28, Skoleskyss fra Viul 29.	
VANG SKOLE	" 30
Folkeskoleloven av 1936 30, 1920-åra 31, Læreren tagg skrå 31, Praktiske fag 32, 1930-åra 32, Skole under krigen 33, Skole "på bygda" 34, "De som har dyr, tar med fløte" 36, "Det lokta gymnastikk" 36, "Fremmedhat slo ut i lys låga" 37, Vang skoles foreldrelag 37, "Drøvtygging" 38, Et teknisk vidunder 38, "Fra skjønnskrift til formskrift" 39, "Alltid freidig når du går" 40, En skole med "sjel" 40, Sentralskole i Haug? 41, Skolebad og gymnastikksal? 41, Utendørs svømmebasseng 42, Nybygg til 3,2 millioner 43, Idrettsanlegget 43, Lysløype og hinderløype 44, Skoleskirenn 44, Vaktmestere 44, Skolefanen 46, Vang skoles musikkorps 46, Mønsterplanene 46, Vang skole i 1992 47, Skole- fritidsordningen 47, Et kraftsentrum 47, Haugsbygd ungdoms- skole 48, Ledere i foreldrerådet 49, Staben ved Vang skole 50.	
ETTERORD	" 51
KILDER.....	" 52

FORORD

I mer enn 250 år har det vært forordnet skolehold i bygda vår, men mye har forandret seg i denne tiden. Den første opplæringen ble gitt i lesing, skriving, salmevers og katekismus. Undervisningen foregikk rundt om på gårdene, den såkalte "omgangsskolen." Siden kom det flere fag, og det første, faste skolehuset ble tatt i bruk for 160 år siden på Færden gård. Etter 70 år i Holmestua, har Vang skole vært tilholdsstedet de siste 75 årene.

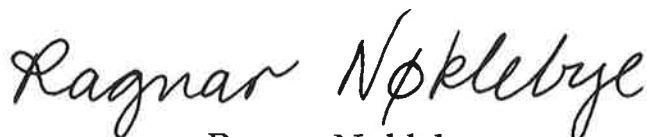
Skolen har gjennom alle år vært et samlingssted for bygda, både i alvor og skjemt. Den må ha stått der som noe trygt i skiftende tider.

Idag opplever vi enda sterkere hvor viktig skolen er i lokalsamfunnet. Som bedrift "produserer" vi kunnskaper og ferdigheter og har sammen med foreldrene ansvaret for at ungene skal klare seg i fremtiden. Men "skolen" er så mye mere: Et trygt sted å være for de minste elevene etter skoletid, skolefritidsordningen, - og musikkskolen med mer enn 70 elever og 8 lærere, - og lag og foreninger med aktivitetstilbud på ettermiddag og kveld for både store og små, - og ikke minst elev-/foreldreaktiviteter som vi samarbeider om.

Jeg kan ikke nevne alle som har ansvar i dette mylderet av tilbud og tiltak, men vil likevel fremheve Foreldrerrådet (FAU) og takke for det samarbeidet vi har hatt og de bidrag de har gitt gjennom årene. Også Vang skoles musikkorps har i mange sammenhenger skapt glede med sin musikk, en innsats som alle som har vært knyttet til korpset, kan være stolte av.

Jeg takker alle som har bidratt til at vi idag har en skole vi er glad i og stolte av. En takk også til alle som er med i jubileumsarbeidet.

Til slutt vil jeg takke Gudmund Bakke for det store arbeidet han har nedlagt i dette jubileumsskriftet, og Ringerikes Sparebank som har gitt oss økonomi til å gi det ut.

Ragnar Nøklebye
REKTOR

SKOLEHISTORIE FRA HAUGSBYGDA

Kirken og bygda heter Haug, men skolen heter Vang. Skolens navn kommer trolig av beliggenheten ved kirken, eller kirkevengen. Haug kirke er fra 1100-tallet. Navnet på bygda er enda eldre. Men også Vang-navnet er gammelt. Allerede i diplomer fra 1300-tallet leser vi om gårder i "Wangsbygden" på Ringerike. Seinere er navnet blitt brukt om bygda som idag utgjør Vang skolekrets, selv om vi idag helst sier Haugsbygda.

Fire skolejubleer

Vi har skoletradisjoner å ta vare på i Haug. Denne høsten kan vi feire fire-dobbelt skolejubleum. Det er 75 år siden Vang skole ble bygd, og i forberedelsene til dette jubileet ble vi oppmerksom på at det var mer å feire. I 1832 (for 160 år siden) kom den første faste, offentlige skole i Haug i gang på Færden. I 1847 (for 145 år siden) ble den faste skolen flyttet fra Færden til Holmestuen, som så tjente som skole fram til 1917, da Vang overtok. Og i 1967 (for 25 år siden) ble nybygget ved Vang skole påbegynt, for så å bli innviet to år seinere.

Viul - idag en del av Vang skolekrets - er den grenda i kretsen som fikk den aller første faste skolen. Bruksskolen, en skole for barna til arbeiderne ved Viul bruk, startet opp allerede før 1780.

Vi nevnte at vi feirer fire jubileer, men egentlig er det fem. Det var nemlig i 1742, for 250 år siden, at Norderhov prestegjeld fikk sin første "skolefundas". Bakgrunnen var skoleordningen som ble pålagt av Christian VI i 1739 og 1741, som besluttet å innføre "dansk" skole i hele Norge.

Den første "skolefundas"

6. mars 1742 ble det første skolemøtet i Norderhov avholdt på Hesselberg tingstue. Kanselliet i København overlot til hvert enkelt prestegjeld, representert ved presten, lensmannen og fire av bygdas "beste" menn, å utarbeide en plan for hvordan skoleordningen skulle være. Møtet på Hesselberg var innkalt av amtmann Must og prost Arrøe. I tillegg var til stede fogd Iver Wiel, kapellan Wurring, de tre lensmennene Engebret Hesselberg, Joen Berg og Niels Scharud, samt de fire "dannemænd" Ole Alvsen Weigsteen fra Norderhov, Wegger Olsen Alme fra Haug, Anders Helgesen Lundesgaarden fra Lunder og Gunvold Nubsen Strande fra Ådal.

Vedtaket på Hesselberg ble den første "skolefundas" i Norderhov. De høye herrer vedtok at det var behov for fire skoleholdere i hele prestegjeldet. Norderhov prestegjeld omfattet i 1742 også Ådal. Trolig var tanken å

ha en skoleholder i Soknedalen, en i Ådal, en i Norderhov med Haug og "den 4de maa være boende ved Hønnefossene." De satte også opp hvordan det hele skulle finansieres. Skolekassens inntekter var primært skole-skatt utskrevet på bønder, husmenn og tjenere, "lysepenger" fra kirkene samt frivillige gaver. Og allerede i det første møtet ble det lagt fram lister som viste at flere bønder hadde gitt tilsagn om bidrag til skolekassen.

Prestenes ansvar

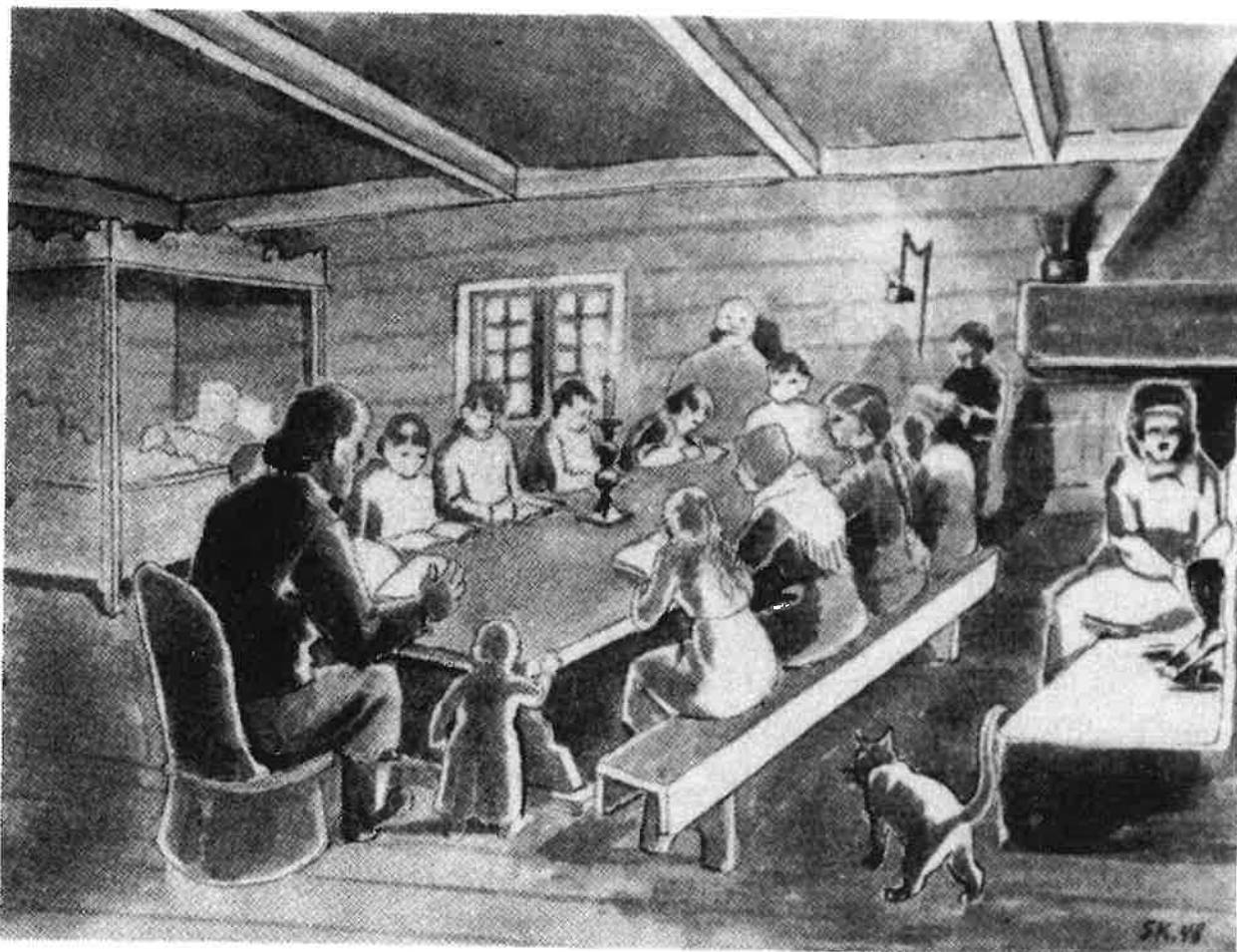
Fra gammel av var det prestenes ansvar å sørge for almuens opplysning. Særlig etter reformasjonen ble det vanlig at man i kirkene - etter at det var preket over dagens tekst - gikk over til mer almen folkeopplysning. Da konfirmasjonen ble innført i Norge i 1736 (frivillig innført i Norderhov fra 1733) ble det krevet et visst minimum av kunnskaper hos alle barn. Behovet for en fastere skoleordning meldte seg, og vi fikk Kongens forordninger i 1739 og 1741.

Kongens befaling skulle settes ut i livet innen Mikkelsdag (29. september) 1742. Men det er lite trolig at skolen kom igang så raskt. Det var prestene som hadde ansvaret, og skolens framtid kom derfor mye til å avhenge av den lokale prests interesse for skolesaken. Likevel kom ikke prestene langt i sine bestrebelser, dersom almuen vegret seg.

Motstand fra bøndene

Det var bøndene som skulle betale det meste av utgiftene, og de fleste var lite stemt for å bidra til dekning av utgifter man i de dager ikke anså som strengt nødvendige. Foruten kontante bidrag måtte bøndene holde lokaler for omgangsskolen, samt skaffe lærerne og de fattige barna kost i skoletiden. Hver gårdbruker skulle svare 24 skilling, hver husmann og tjenestekar 8 skilling og hver tjenestepike 4 skilling til skolekassen. Det hele kom dessuten som et påbud ovenfra, fra danske embetsmenn, og i samme periode kom et annet "vesen" som var basert på bidrag fra bøndene, nemlig fattigvesenet. Flere år med misvekst og hungersnød gjorde ikke saken bedre.

OMGANGSSKOLEN

Fra omgangsskolen. (Tegning: Ståle Kyllingstad).

Vi kjenner ikke til forsøk på å få igang omgangsskole i Norderhov og Haug i 1742 og de nærmeste år. I 1745 skriver fogd Iver Wiel at Norderhov ikke hadde noen skole, og etter det han visste, hadde der heller aldri vært noen. Vi mangler protokoller fra skolevesenet i denne første tiden, og det er derfor usikkert når omgangsskolen kom igang. Mye tyder på at skolevesenet i bygdene herover kom inn i ordnete former først en mannsalder seinere, rundt 1770. I 1773 opplyser prost Schnitler i Norderhov i en innberetning til biskopen at det var sendt inn skole- og fattigregnskap fra alle prestegjeld i prostiet. Og da er det lite trolig at prestens eget prestegjeld ikke hadde noen skole.

“Omgangsskolen holdt til på gårdene. Kjøkkenet på storgårdene var ofte rommelige, ellers var det trangt. Ved kjøkkenbordet satt læreren i den ene enden, og barna satt benka rundt. Det brente på skorsteinen, og mor la stadig nye skier bortpå. Lufta var stinn av varme, lukt fra svette kropper og skitne klær.”

Ola Brændens skildring av omgangsskolen på 1800-tallet (Norderhovboka 1948) taler for seg. Det var ikke bare idyll. Men folk var fattige, og

det offentlige hadde ikke råd til å holde faste skoler. Dermed var omgangsskolen eneste mulighet. Læreren reiste fra gård til gård med sin undervisning, og bøndene pliktet å gi skoleholderen kost og losji i den tiden det var skole på gården.

Skolekretsene

Haug var naturlig inndelt i tre skoledistrikter (eller fjerdingen) også i omgangsskolens tid - Aasfjerdingen, Vangsfjerdingen og Ulleraalsfjerdingen. I hver krets var gårdene inndelt i roder. Den eldste rodeinndeling man har kunnet finne fra Haug, omhandler "Aasfjærdingens Skoledistrikt med de dertil lagde Gaarde af Wangs Fjærding" fra 1824:

1ste Rode		3dieRode	
Litra A Aslaksrud, nordre	1 Uge	Litra A Gjermundboe, nordre	1 Uge
- B Aslaksrud, søndre	1 -	- B Bølgen, Ole	1 -
- C Gjørud	1 -	- C Bølgen, Hans	1 -
- D Amundrud	1 -	- D Øren, Anders	1 -
- E Alm	1 -	- E Øren, Amund,	
- F Skougstad, begge Opsid.	1 -	Gulbrand og Tollef,	
- G Dito Dito	3 Dage	- F hver 4 Dage	2 -
- H Kyta	3 - =1 -	- G Loe, Peder	1 -
- H Kitelsbye, Wendt	3 -	- H Loe, Anders	1 -
Dito, deandre Opsid.	3 - =1 -	- I Loe, Ole	1 - 9 Uger
- I Schoug, Trond	3 -		
Dito, deandre Opsid.	3 - =1 - 9 Uger		
	9 Uger		28 Uger
2 den Rode		4deRode	
Litra A Askersrud	1 Uge	Litra A Berg, Gulbrand Hval	1 Uge
- B Honerud	1 -	- B Berg, Ole Hansen	1 -
- C Smedsbølle, hver 3 Dage	1 -	- C Do. Rasmus	3 Dage
- D Flækkeshoug	1 -	- Do. Ole Pedersen	3 - =1 -
- E Gundersbye, begge Opsid.	1 -	- D Do. Gulbrand	
- F Aaserud, begge Opsid.	1 -	Hovelsen	1 -
- G Wessetrud, begge Opsid.	1 -	- Anders	
- H Ourdal	1 -	Colbjørnsen	3 -
- I Stixrud, nordre	1 -	- E Fridrich	4 -
- J Stixrud, søndre	1 - 10 Uger	Syver	4 - = 2 -
		- F Gjermundboe,	
		Johannes	1 -
		- G Do. Hans Olsen	1 -
		- H Do. Lars Erichsen	1 -
		- I Opperud	1 - 9 Uger
	19 Uger		Tilsammen i Distriktet 37 Uger

Skoleholderne underviste en uke om gangen i hver rode. Barna gikk dermed på skolen hver 4. uke og hadde fri mens læreren underviste i de tre andre rodene. Alle fullgårder hadde plikt til å huse omgangsskolen, også gårder som ikke hadde skoleunger. Dermed fikk barna i Haug 9 eller 10 ukers skolegang i året, mens lovens minimum var 8 uker. Men skoledagen var lang, fra 9-13 og 14-17 om vinteren, og fra 8-13 og 15-18 om sommeren.

Religion og lesning

Denne første perioden i skolens historie bar preg av dens nære forhold til kirke og religion. Først og fremst skulle den forberede elevene for konfirmasjonen. Skolens viktigste oppgave ble derfor å gi elevene undervisning i religion og lesning. Loven av 1739 slo fast at læreren hadde plikt til å undervise i disse to fagene, og dertil i regning og skrivning dersom foreldrene ønsket det og var villige til å betale ekstra for det.

I en innberetning som sogneprest Borchgrevinck sendte til biskop Beck i 1805 forteller han at bøker som ble brukt i undervisningen i Norderhov prestegjeld var ABC, katekisme, evangelielære og Saxdorpha forklaring om Pontoppidans lære. Og lærerne holdt ikke skole fra St. Hans-dag til mandagen etter Michelsdag, da foreldrene i den tiden trengte barna til arbeid rundt om på gårdene og husmannsplassene.

Læreren

Omgangsskolelæreren hadde som regel liten eller ingen utdannelse, og dugeligheten var så som så. De første årene omgangsskolen var i virksomhet, var lønna 20 riksdaler i året (om den i det hele tatt ble utbetalt) og fri kost. Når det i det hele lyktes å få lærere i denne tiden, så var det neppe for andre enn "krøplinger" lønna som trakk. Det er et faktum at ikke så få lærere på den tiden hadde en eller annen legemlig svakhet, og derfor i læreryrket kunne skaffe seg et levebrød. En bestemmelse om at 10 års tjeneste som lærer gikk i stedet for militærtjeneste, medvirket også til en viss søkning til læreryrket.

Loven av 1739 bestemte at "landsstrygere, kvinder, avtakkede soldater eller underofficerer" ikke skulle benyttes som lærere. Først etter 1850 fikk vi kvinnelige lærere i vårt land - den første i Haug i 1878.

Men læreryrket ga ikke særlig status eller utkomme. Gjennomtrekken var stor. I folketellinga i 1801 var det fire personer i Haug som oppgav "skoleholder" som yrke. Jens Jørgensen (42) var skoleholder og bodde på Sætrang, Haagen Børgesen (34) på Løken, Bent Jensen (63) på Bølgen og Gulbrand Nielsen (63) på Viul. Sistnevnte var trolig lærer ved den faste

"Her kommer jeg med en liten gutt som vil lære å lese," sa moren. "Hva heter den kroppen?" spurte skolemesteren og grov nedi skinnposen etter tobakk. "Øyvind," sa moren; "han kan bokstavene, og han kan legge sammen." (Tegning av Gudmund Stenersen til Bjørnstjerne Bjørnsons "En glad Gut.")

bruksskolen i Viul, mens de tre øvrige kan ha vært omgangsskolelærere i hver sin "fjerding".

Allerede i 1805 - fire år seinere - er tre av disse lærerne borte. I innberetningen fra sogneprest Borchgrevinck dette år opplyser han at omgangsskolelærere i Haug er Svend Trygsen (25) i "Haug Anneks og Aasbygden", Christopher Flekshoug (58) i Vangsbygden og Engebret Guulsen (26) i Ullerålsbygden. I 1811 - ytterligere seks år seinere - er det bare Engebret Guulsen i Ullerål som fortsatt er skoleholder. Ole Andersen Færden (19) var da lærer i "Aasbøigdsfjerdningen" og Peder Olsen Hval (eller Alm) (22) i "Wangsbøigdsfjerdningen".

Kirkesanger Jens Larsen

Som nevnt var lønna lav og mulighetene for utdannelse liten. Det første offentlige seminar på Østlandet ble opprettet i Asker i 1834, ellers var det prestene som sto for utdanning av lærere. Fra år 1800 ble det slått fast i et kongelig reskript at klokker-embetene, etter hvert som de ble ledige, skul-

le forenes med skoleholder-embeter. Det gamle navnet klokker ble forandret til kirkesanger.

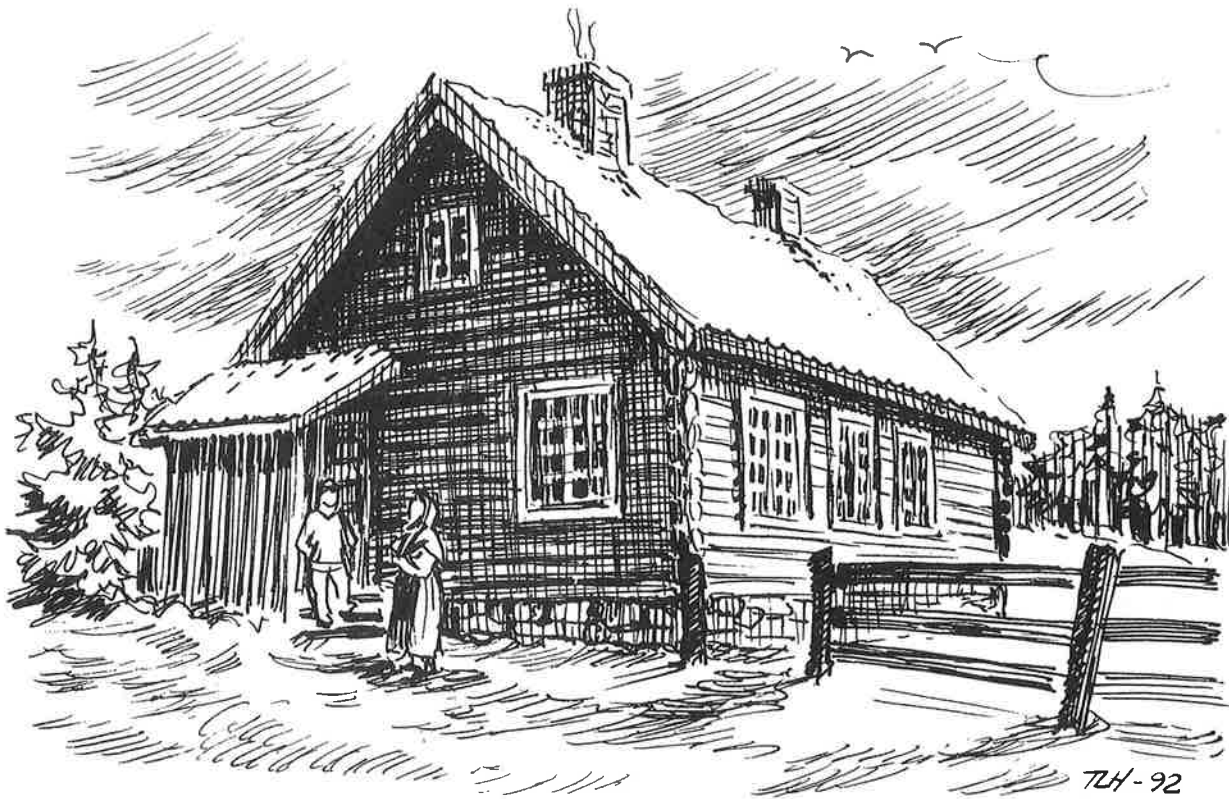
I 1803 ble den dansk-fødte seminarist Jens Larsen (1781-1831) ansatt som kirkesanger. Foruten å stå for den faste skolen på klokkergården Berger (en privat fortsettelsesskole fra 1805), fikk han som kirkesanger ansvar for skolestellet i hele prestegjeldet. Mange lærere ble utdannet av han, i form av kurs som kunne strekke seg over noen uker. Ellers ble mye av lærerutdanningen lokalt overlatt til prestene. Sogneprest Borchgrevinck skriver i 1805 at det blant de 13 skoleholderne i Norderhov ikke er noen seminarister, men fire av prestens konfirmanter er ansatt. Resten var av "det almindelige slags."

Ole Andersen Færden

I Norderhov hadde man i perioden 1799-1814 en residerende kapellan ved navn Fietzentz som var ivrig skolemann og utdannet lærere. En av dem han lærte opp, var Ole Andersen Færden, som i 1811 var skoleholder i "Aasbøigdsfjerdingen". I 1812 etterfulgte han Peder Olsen (som døde dette år, bare 23 år gammel) som lærer i Vangsfjerdingen. Da var han 20 år gammel og hadde allerede fire år bak seg som omgangsskolelærer i Åsbygda.

Ole Andersen Færden (1791-1852) skulle seinere komme til å sette sitt preg på skolevesenet i Haug. Fra 1819 var han borte fra læreryrket noen år. Han hadde da "uttjent" sin militærtjeneste etter 10 år som lærer, og overtok samme år driften av Færden gård etter sin far. I 1832, året etter at Jens Larsen på Berger var død, ble Ole Færden ansatt som kirkesanger og lærer i Haug anneks.

FÆRDEN-SKOLEN

Færden skole, tegnet av Tordis Leine Halvorsen.

26. januar 1832 sendte 39 bønder fra Haug et "andragende" til prosten om å få Ole Færden ansatt som kirkesanger og lærer. Bakgrunnen var at Færden, dersom han ble ansatt, hadde erklært seg villig til å holde fast skole på sin gård.

Ønsket av bøndene

Bøndene hadde nok sett seg lei både på skoleskatt og plikt til å holde omgangsskole, selv om det var muligheten til å få en fast skole, "hvis store gavnlighet man indså", som veide tyngst. Det ble understreket at Ole Færden "i en lang række av aar har assisteret den værdige kirkesanger Larsen som underklokker her i sognet, og endelig har han tjent sin værnepligt som skoleholder i Wangsfjerdingsken, hvilke poster han med særdeles iver og nøiagtighed har røgtet, alt til vores fuldkomne tilfredshed."

Samme år underskrev 19 bønder på gårdene Loe, Thoen, Opperud, Gjer-mundboe, Sætrang, Klekken, Løken, Haug og Berg et brev til prosten som ytterligere understreket bøndenes ønske om fast skole på Færden "for de nærmest deromliggende gaarde."

Ole Andersen Færden ble ansatt, og i 1832 startet han opp fast skole på Færden.

Færden-skolen var den første faste, offentlige skolen i Haug. Den holdt til på Færden gård 1832-1847.

39 gårder

Det soknet 39 matrikulerte eiendommer til skolen. Den dekket området som lå sentralt rundt Haug kirke, og hadde på det meste rundt 100 elever. En oversikt over de faste skoler i Akershus stift viser at Færden-skolen i 1837 hadde 83 elever ("38 Drengene og 45 Piger"). I tillegg til "de befaledede" undervisningsfag religion og lesning, fikk 24 elever undervisning i skrivning, 12 i regning, 8 i historie/geografi og 16 i sang. Ved skolen var det 35 timers undervisning i uka, og skoleåret varte 32 uker, fra medio september til medio mai.

Ole Færden bygde etter en tid eget hus for skolen på gården, og dette står fortsatt. Her holdt den faste skolen til fram til Ole Færden fratradte i 1847. Da hadde hans sønn Olaus (seinere ordfører og stortingsmann) holdt skole for ham de siste årene. Ole Færden døde i 1852. Han var en ansett mann i bygda og innehadde en rekke tillitsverv. I tillegg til sitt virke som lærer og kirkesanger, var han ligningsmann og blant annet medlem av skolekommisjonen og representantskapet.

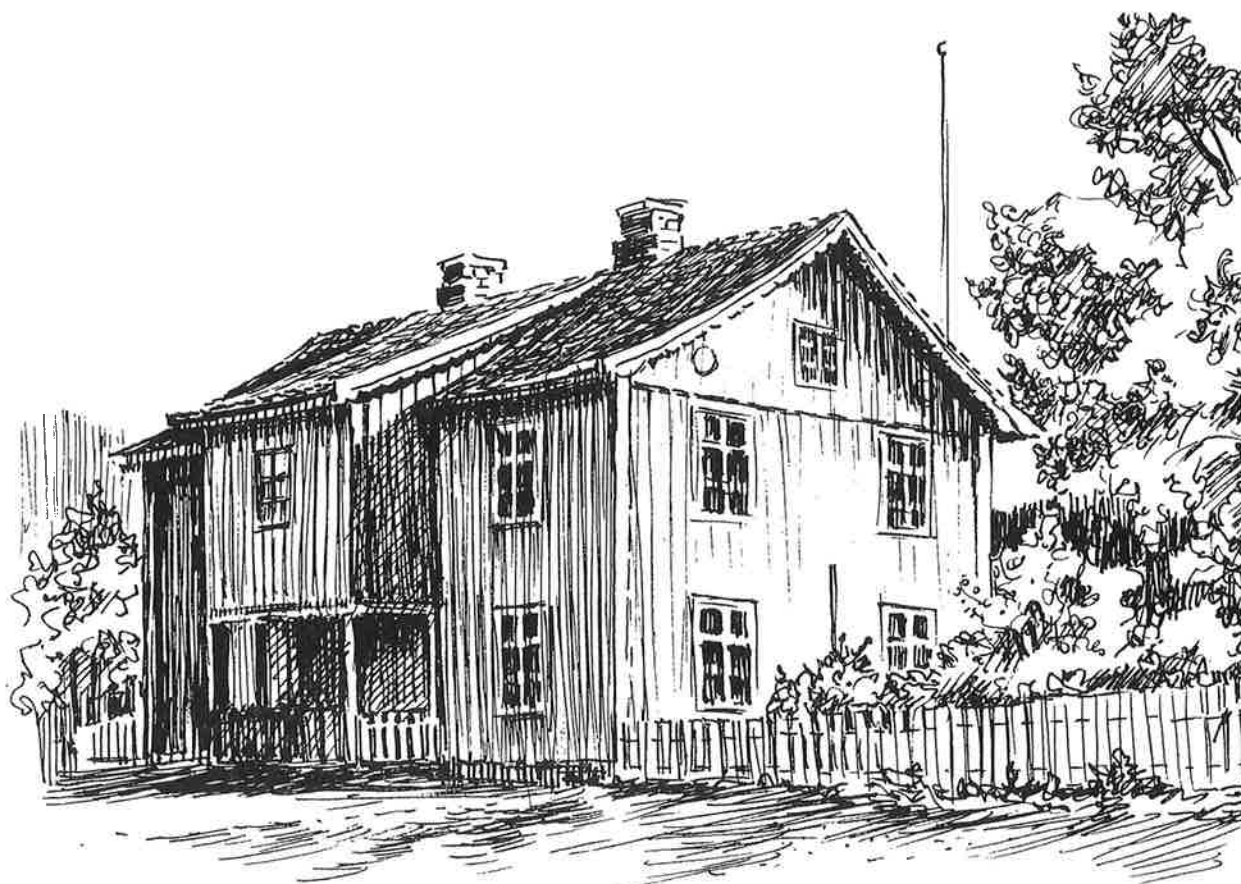
Søndre Vangsfjeringen

I 1839 ble Haug skilt ut fra Norderhov som egen skolekommune. Da skolekommisjonen i Haug i 1845 gikk inn for å opprette et nytt omgangsskole-distrikt, var dette et signal både om økt forståelse blant almuen for et godt utbygget skoletilbud, og det faktum at den faste skolen på Færden ikke hadde plass nok. Men det var først 10 år seinere vedtaket om å opprette et fjerde skole-distrikt i Haug ble fattet. Da hadde Hønefoss i mellomtiden blitt skilt ut fra Norderhov fra 1852 og fått status som kjøpstad. Fra 1855 fikk vi disse fire skolekretsene i Haug:

1. Aasfjeringen (Åsbygda), etter den gamle inndeling.
2. Nordre Vangsfjeringen (den faste skole i Holmestuen), hvortil var henlagt samtlige gårder den hittil hadde hatt, med unntagelse av Klekken, Borger, Borgerhagen og Berg, som ble lagt til
3. Søndre Vangsfjeringen, som foruten de nevnte gårder omfattet Vestern, Trøttilsrud, Kragstad, Gulstuen, Bølgen, Åkerhagen, Klette-Ødegård og Sætrang.
4. Ullerålsfjeringen, hvortil ble lagt de gårder som til da hadde hørt til fjeringen av samme navn, med unntagelse av de som ble henlagt til Søndre Vangsfjeringen, og med tillegg av gården Hønen, som tidligere hadde hørt til den faste skole i Nordre Hønefoss.

Haug skolekommisjon vedtok samtidig at skolen i det nye distrikt, Søndre Vangsfjeringen, skulle holdes som fast skole i leiet lokale, hvis gårdbrukerne forpliktet seg til å betale 12 skilling pr. dag til lærernes kosthold og levere ved til skolens oppvarming. Men det var ikke bøndene i "fjeringen" villige til, og i 1861 ble Søndre og Nordre Vangsfjeringen forenet til en skolekrets, med fast skole i Holmestuen.

HOLMESTUEN SKOLE

Holmestuen skole. (Tegning: Tordis Leine Halvorsen).

Holmestuen overtok som fast skole i Haug fra 1847, da Ole Færden sluttet som lærer. Holmestuen var i 1844 solgt av eieren Ole Larsen til Haug anneks` kirkeiere for 125 spesiedaler, og var tidligere brukt som "prestestue" eller almuestue (et sted almuen kunne søke inn før og etter gudstjenestene.) Navnet Holmestuen har trolig sin opprinnelse her. Prøv selv med en rask uttale av "Almuestuen!"

Holmestuen med jordvei ble i 1847 overlatt den nye kirkesanger Anders Hansen til beboelse og bruk. Da Søndre Vangsfjordingen i 1861 ble lagt til skolen, ble det behov for mer plass, og i 1864 ble det påbygget en etasje. Etter datidens målestokk fikk man et moderne skolebygg. I første etasje var det leilighet for læreren og et klasserom, i 2. etasje to klasserom.

Skrivning og regning

"Der gives Undervisning i Boglesning, Forstandsøving, Religion og Moral, Skrivning og noget Regning. Ved de faste Skoler gives ogsaa Undervisning i Jordbeskrivelse og Historie, især Fædrelandets, samt

Morsmaalets Gramatik," heter det i en beskrivelse av skolen i Norderhov prestegjeld fra første halvdel av 1800-tallet. Lov om almueskolen på landet i 1827 lovfestet at alle barn skulle lære å skrive og regne, i tillegg til lesning og religion. Loven gav bud om en gryende forståelse for skolens betydning. Dersom folket skulle kunne verne om den frihet de hadde fått i 1814, så måtte det ha opplysning.

Skoleloven av 1860

Holmestuen var fast skole i Vangsfjordingen fram til den nye Vang skole sto ferdig i 1917. I de øvrige kretsene i Haug fikk man også faste skoler etter 1860. Den nye skoleloven som kom dette året markerte for alvor at omgangsskolens epoke gikk mot slutten. Allerede formannskapslovene i 1837 og de sosiale bevegelser rundt 1850 stilte andre og strengere krav til skolens ordning og innhold, enn hva man fant i den gamle religionsskolen. Samfunnsskolen overtok for kirkeskolen. Staten erkjente sine økonomiske forpliktelser, og etter 1860 finner vi en jevn vekst i bidragene til skoleverket.

Den grå hverdagen

"Mange forsømmer Skolen, ikke mindst af Mangel paa Klæder og Mat," skrev sogneprest Borchgrevinck i 1818. Beskrivelsen hadde gyldighet i flere mannsaldre framover. Det var fattige kår rundt om på de mange husmannsplassene, også i Haug.

I de gamle protokoller fra Holmestuen skole, skrevet med lærernes sirlige håndskrift, skinner den grå hverdagen igjennom. Barn var fraværende fra skolen sammenhengende i flere uker om vinteren. "Har forsømt Skolen paa Grund af Mangel paa Støvler og Klæder," skriver lærer Anders Vager om flere elever vinteren 1886. For dette ble "Forældrene advaret ved Kredstilsynsmanden." Foreldrene hadde plikt til å sørge for at barna møtte til undervisning, fattigdom eller ikke.

Timetallet øker

Skoleloven av 1860 hadde satt et krav om minst 9 ukers undervisning i året i delte skoler, men det var opp til hvert prestegjeld å øke timetallet ut over lovens minimum. Om Holmestuen skole i 1872 er anført i protokollen at man "har fast Skole med 18 Uger aarlig til lovbefalet, og med 14 Uger til frivillig Undervisning." I 1879 er tallene økt til 36 timer lovbefalt og 20 uker frivillig undervisning, og i tillegg 6 ukers håndarbeide for piker. Ifølge Norderhov-boka 1914 ble håndarbeid for piker innført ved

Holmestuen skole i 1878. Av skolens egne protokoller går det fram at dette skjedde allerede fra 1872.

I 1889 kom det igjen nye skolelover, en for landsfolkeskolen og en for byfolkeskolen. Prestenes overordnede ansvar for skolevesenet ble nå avløst av et folkevalgt organ, skolestyret. Lesning, skrivning og regning fikk flere undervisningstimer enn tidligere, og i tillegg ble det innført nye "borgerlige" fag som historie, geografi og naturfag, som elevene tidligere bare hadde fått kjennskap til gjennom lesebøkene. I byfolkeskolen ble også legemsøvelse, håndarbeid og regning innført som obligatoriske fag, mens en for landsfolkeskolens vedkommende nøyde seg med å si at det var "ønskelig" med slike fag.

Tavle med griffel

"Det ble lagt stor vekt på at vi skulle lære å skrive med pene bokstaver. Hver skoledag begynte med salmevers, og i første time hadde vi kristendomskunnskap med katekismus og bibelhistorie. Vi lærte mye utenat - og det kom til nytte! Geografi og naturfag lærte vi også, om dyreliv og plønteliv. Hver elev hadde sin lille tavle med griffel til å skrive med. Vi hadde sjelden papir og blyant," forteller Engbret Sætrang (født 1898) om sine første år ved Holmestuen skole.

Hardhauser

I protokollene dukker en annen hverdag fram, enn den vi kjenner. Ikke sjelden ble skolen stengt i dagevis "paa Grund af Snevejr og ubanede Veje" (1886). I 1888 ble det en vinterdag "blot holdt en Times Skole, da Børnene maatte hjemsendes paa Grund af voldsomt Snefog." Dårlig med klær og sko, kalde snøvintre og lang skolevei var ingen god kombinasjon. Men hardhauser var det på den tida. Rundt århundreskiftet ble Turiststuen på Ringkollen drevet av familien Bye. Barna deres gikk fram og tilbake til Holmestuen skole i all slags vær, og "de skoftet aldri en dag!"

At jordas grøde var viktigere enn næring fra kunnskapens tre, er åpenbart. "Skolen standset 1 Uge mellom 19/5 og 28/5 paa Grund af Potetesætning" (1883) var en dyd av nødvendighet. "I en tid av September gaves ingen Undervisning, da Skolesøgning ikke kunde ventes i den travle Høstid," heter det i 1885.

"Paa Sæteren"

Seterdrift var mer enn gyldig fraværsgrunn. Da Ole M. Baankjærn i 1883 ikke møtte til de siste fem ukers undervisning før sommerferien, var det fordi "Familien er flyttet til Sæters." I 1887 var 12-årige Anders Johansen

Holmestuen skole med Haug kirke og kapellet. Bildet er tatt etter 1908, da gravkapellet ble oppført.

vekk fra skolen i tre sammenhengende måneder, og fraværet skyldtes at han "opholdt sig paa Krogskoven som Gjæter." I 1901 var 12 barn ved Holmestuen skole "paa Sæteren" de siste fire ukene av skoleåret!

Barn blir syke og må være hjemme fra skolen, idag som for over 100 år siden. Men mangt og meget var annerledes, likevel. I 1882 var Holmestuen stengt i hele februar måned på grunn av meslingepidemi. Og så seint som i 1906 heter det i protokollen at skolen var "indstillet fra 13. januar til 3. februar grundet differit i kredsens." I oktober 1910 var Viul skole etter distriktslegens ordre stengt i tre uker av samme grunn. Da skolen kom igang igjen, var to av skolebarna døde.

Lusa er ingen ukjent gjest i dagens skole heller, men den var nok mer vanlig i 1910. "Vi hørte rykter om at doktoren skulle komme og sjekke om vi hadde lus. Dagen etter lukta det parafin i hele skolestua. Rundt om i hjemmene hadde de ikke andre lusmiddel å ty til," forteller en gammel Holmestuen-elev.

Lærerne

Av lærere i "Wangsbøigdfjerdingen" før Holmestuen ble fast skole kjenner vi bare til Peder Olsen Hval (Alm) 1808-12, Ole Færden (1812-19 og 1832-47), Olaus Færden og Samuel Stixrud.

Fra 1832 var lærerjobben kombinert med stillingen som kirkesanger. Ole Færden ble i 1847 avløst av Anders Hansen (1847-49), og fra 1849-68 var Erik Amundrud lærer og kirkesanger. Da Søndre Vangsfjerdingen ble lagt til skolen i 1861, fikk Holmestuen to lærere. Erik Amundrud ble da førstelærer (idag ville vi sagt skolestyrer eller rektor). Han fulgtes i stillingen av Anders Vager (1868-1901), Johan Skøien (1901-08) og Ola Skrutvold (ved Holmestuen 1908-17, ved Vang skole 1917-46). Andre lærere som har

satt spor etter seg i Haug, er den første kvinnelige læreren i kommunen, Mathilde Hygen (1878-1905), Maren Lehne (1887-92), Arnt Salomon Kinnerød (ved Holmestuen 1908-17, ved Vang skole 1917-49) og Helga Rustand (ved Holmestuen 1892-1917, ved Vang skole 1917-29).

Ola Skrutvold var lærer og kirkesanger i Haug i 40 år. Han var førstelærer ved Holmestuen skole 1908-17 og ved Vang skole 1917-46.

Elever forteller

Tordis Andersen Vangen (født 1909) begynte i 1. klasse ved Holmestuen skole i 1916. Faren var husmann på Sætrangsløkka under Sætrang. Hun forteller:

"Vi var 10 elever i klassen, og hadde klasserom i 2. etasje. Gulvene var nedslitt, og vinduskarmene skjeve og råtne. Det trakk fælt, og nytta ikke å sitte ved vinduet. Om vinteren satt vi ofte med jakkene på oss. Den store kakkelovnen sto rødglødende hele vinteren, men kaldt var det likevel.

Vi hadde mye bibelhistorie og salmevers. Vi sang når vi kom og når vi gikk. Hver dag leste vi Fader Vår. Vi gikk på skolen annenhver dag, og hadde veldig respekt for lærerne. Skrutvold og Kinnerød var blide, men strenge. Når Skrutvold kom ut for å spasere i friminuttene, ble vi så redde at vi holdt hverandre i skjortekanten. Men vi neide og bukka, så det gikk bra. Vi fikk ikke juling på sko-

len, men skammekrok hadde vi. Som skoleniste fikk vi med stekt potetlompe hjemmefra, med litt sukker strødd på. Smør hadde vi aldri, og sjelden fikk vi brød. Men vi likte potetlompe - det var ikke alle skolebarna som hadde matpakke med seg. Da delte vi med de som ikke hadde.

Helga Rustand

Læreren vår het Helga Rustand. Hun var fra Bølgen gård, og var så snill! Men vi hadde stor respekt for henne. Om vinteren hadde hun med seg en veske med votter og ladder hjemmefra. Etter hvert friminutt tok vi av oss støvlene ved ovnen, og Helga Rustand kjente på oss alle om vi hadde blitt våte. Da fikk vi hennes tørre ladder på beina. Noen ganger var alle så våte at det ikke var ladder nok - da satt noen med votter på beina!" forteller Tordis Andersen Vangen, som idag er bosatt i Hønefoss.

Helga Rustand var lærerinne ved Holmestuen og Vang skoler i 37 år. Hun bodde på Nordre Bølgen. Hver dag gikk hun til arbeidet fra Bølgen gjennom Borlaughavna, forbi Hagaringen og ned til Lo, og derfra videre til skolen. "Helga-stien" ble tråkket kalt, og den dag i dag kan en se rester etter stien. Selv om nybyggerfeltet nå har visket ut det meste.

Einar Næs (født 1904) har også minner om sin første lærer:

"Da frøken Rustand skulle lære oss bokstavene, måtte vi stave i kor, mens hun gikk opp og ned langs pulteradene og retta på oss etter hvert. Det var et spetakkel uten like. En vinter ble ei jente i klassen borte fra skolen i flere uker, men hun var ikke sjuk. Hun bodde på en husmannsplass litt oppi bygda. Etter en tid kom hun på skolen igjen. Det viste seg at hun ikke hadde hatt fottøy å ha på seg, og Helga Rustand hadde for egne penger kjøpt sko til henne."

Friminuttene

"Skoleplassen vår var der parkeringsplassen for Haug kirke er idag. Om sommeren slo vi gjerne ball i friminuttene. Om vinteren moret vi oss med å hjelpe

Helga Rustand var lærer ved Holmestuen skole 1892-1917 og ved Vang skole 1917-1929.

Løken-kara å skyve på tømmerlassene. De kom fra skauen med store lass og lessa av litt på myra der idrettsplassen ligger nå, før de skulle opp kneika ved Holmes-tua og videre til Løken-saga. Vi hjalp hestene opp. Når friminuttet var slutt, ringte læreren med en bjelle," forteller Einar Næs.

Engebret Sætrang (født 1898) minnes at skolebarna gikk på ski i friminuttene. Det var en fin bakke der Haug senter ligger idag. Men storbakken, der man blant annet hadde skoleskirenn, var Bergsbakken ved Klekken. Der vi idag finner Nordberg terrasse.

Legemlig straff

"Lærerne Skrutvold og Kinnerød hadde de øverste klassene. Når vi fortjente det, ble vi nappet i øret eller lugget i håret som straff. Jeg så aldri noen annen legemlig avstraffelse," forteller Einar Næs.

En mannsalder tidligere var det hardere bud. I 1880-åra er stadig anført i protokollene om elever som er "tildelt korporlig Revselse for Opsætsighed." Blant annet ble "Ris over Fingrene" mye brukt, men hvorvidt eleven som i 1885 "spendte efter Læreren, og knyttede Haanden mod ham" fikk en sådan straff, vites ikke. For å være på den sikre siden måtte barna vise interesse og flid, og for all del ikke være dovne! En dag i mars 1880 fikk småpikene Emilie og Oline "hver 1 Gang Ris for Uopmærksomhed og Dovenskab".....!

Debatten om bruk av straff i skolen gikk livlig i 1880-årene. Den nye skoleloven i 1889 la kun restriksjoner på bruk av legemlig straff. Først ved folkeskoleloven i 1936 ble bruk av legemlig straff i skolen forbudt.

Humor

Men unger er unger, og det var de også for tre generasjoner siden. Og lærerne hadde nok fått sin porsjon humor utdelt, de også. Denne historien, fortalt av Einar Næs, tyder i hvert fall på det:

"Lærer Kinnerød bodde en periode på Øvre Berg. Han gikk til skolen hver dag og om vinteren hadde han den vanen alltid å ta en kikk på gradestokken ved skolens inngangsdør, da han kom om morgenen. En gang det var skikkelig kaldt ville noen av småguttene spille ham et puss. En sto og pustet gradestokken varm mens den andre passet opp Kinnerød. Rett før læreren kom hutrende rundt hushjørnet gjemte de seg, og Kinnerød måtte med forbauselse konstatere at det var varmegrader! Men han ante nok grunnen....."

17. mai-feiring

“Mye var konsentrert om vår egen bygd og nærmiljø. Vi visste ikke så mye om verden utenfor,” forteller en gammel haugsbygding. Men i 1905 fikk barna ved Holmestuen skole føle den spente situasjonen ved unionsoppløsningen. Noen av klassene fikk ikke undervisning i flere uker da læreren var utkalt til militærtjeneste på Helgelandsmoen. Det var spennende dager. 17. mai 1905 deltok Holmestuen skole med lærere og elever i flaggtog i Hønefoss, og siden virker det som at 17. mai-feiringen i Haug ble årviss.

DE ANDRE SKOLEKRETSENE I HAUG

En samlet oversikt over skolehistorien fra Haugsbygda må også ha med noen linjer om utviklingen av skolevesenet i Hønefoss, Ullerål og Åsbygda.

Hønefoss

Den delen av tettbebyggelsen ved Hønefossen som lå på nordsida, hørte til Haug og var opprinnelig en del av Ullerålsfjerdings (Hønen gård) fram til byen ble kjøpstad og egen kommune i 1852.

Allerede den første "skolefundasen" i Norderhov i 1742 slo fast at det måtte være en skoleholder "boende ved Hønefossene." Å innføre omgangsskole i bysamfunnet som der vokste fram, bød nok på praktiske problemer. Vi vet nå at den første skolen ved Hønefossen kom igang seinest 1750. I 1751 attesterer nemlig sokneprest Nyrop i Norderhov at en lærer ved navn Vinter hadde vært et års tid ved skolen i Hønefoss. Denne gamle skolen hører vi ikke mer til etter at det i 1781 ble opprettet en skole for bruksarbeidernes barn på sørsida. Bruksskolen holdt til i den bygningen som seinere ble Hønefoss Brugs stallmesterbolig, ved kanalen.

På grunn av det store folketallet ved Hønefossen rundt 1800 ble det opprettet fast skole også på nordsida av fossen. Trolig skjedde dette i forbindelse med en nyordning av skolestellet i Norderhov i 1807. Men denne skolen må ha blitt lagt ned i tidsrommet 1811-13. Årsaken var trolig tilbakegangen i sagbruksdrifta ved Hønefossen på denne tida.

I 1826 vedtok skolekommisjonen å opprette fast skole på nordsida på ny, samtidig som bruksskolen på sørsida ble offentlig. Dermed var det faste, offentlige skoler på begge sider av fossen. I 1858 fikk man en samlet skole for Hønefoss i nytt skolebygg i Strandgaten 3, og i 1891 flyttet Hønefoss skole inn i den nye og prektige bygning i Hønegaten, hvor den fortsatt holder til.

Ullerål

I Ullerål ble omgangsskolen fra nyttår 1862 avløst av fast skole i leiet lokale hos Wegger Alme. I januar 1864 kunne man ta i bruk nytt skolehus på Alme. Her holdt man til inntil Ullerål skole ble bygd i 1901. Men kretsen var stor og avstandene lange. I 1900 ble det opprettet 12 ukers storskole i "Vaagaardsgrænden", og skolen holdt til i "Tilheim-huset" på Nymoen. I 1910 ble det reist eget skolebygg på Vågård, på tomt gitt gratis av Erik

Waagaard, og skolen holdt siden til her. Vågård var egen skolekrets fra 1914 til 1949, da den igjen ble slått sammen med Ullerål. Ullerål nye skole ble tatt i bruk i 1955.

Åsbygda

Også i Åsbygda fikk man fast skole. Fra mars 1862 holdt skolen til i leide lokaler hos gårdbruker Gudbrand Gundersby. Man vurderte å bygge ny skole på eiendommen Tvester-Ødegaard, som da tilhørte Norderhov prestegård, men i 1863 ble gårdparten Kyta innkjøpt til formålet og fast skole igangsatt her samme år. Helt fram til våre dager har skolen på folkemunne blitt omtalt som Kyta skole. Ny skolebygning i Åsbygda ble bygd i 1908, og modernisert med ny klasseromsfløy, gymnastikksal og dusj/garderobes i 1983.

VIUL - med bruksskole før 1780

Den gamle bruksskolen i Viul, tegnet av Tordis Leine Halvorsen.

Viul fikk tidlig fast bruksskole. Vi har tidligere, blant annet med basis i Norderhovs bygdebøker fra 1914 og 1948, trodd at denne skolen ble startet i 1816 av brukseier Johan Rohde Krefting. Idag vet vi at skolen har vært i drift fra før 1780.

I 1768 ble proprietær Christian Krefting eier av Viul bruk. Krefting var en aktiv og framsynt mann. I tillegg til arbeidet med gården og skogen, grunnla han den første industrien på Viul. Etter hvert omfattet virksomheten fire sagbruk, mølle, spikerverk, teglverk, kalkbrenneri, tjæreovn og sortkruttfabrikk. Arbeidskraften var i stor grad basert på egne husmenn - på det meste var det hele 22 husmannsplasser under Viul.

I et brev til biskopen i Akershus i 1785 søker lærer Bendix Diurhuus ved Biri Glasværk et ledig klokkerembete. I brevet går det fram at Diurhuus, etter å ha drevet privatundervisning i Kristiania halvannet år fra 1778, var skoleholder ved Viul bruk. Han fremholder at lønna på 30 riksdaler i året var for liten for mann med familie, og etter nærmere to år på Viul flyttet han til Hønefoss og var skoleholder et halvt år i det han kalte for "Ridders skole", før han ble lærer ved Biri Glasværk.

Ved folketellinga i 1801 nevnes Gulbrand Nielsen (63) som "skoleholder og husmand" på Viul. En av husmannsplassene (i 1801 bodde det folk på 17 avnd dem) het "Skolen" og lå på østsiden av elva, rett over for Viul hovedgård. I en oversikt over skolen i Norderhov i 1813 heter det at brukseieren på Viul hadde gitt hus med jord til skolen, og at læreren ved den faste skolen hadde en lønn på 30 riksdaler i året samt bolig og jordvei. At dette var husmannsplassen "Skolen" er det liten tvil om. Eldre folk forteller om en liten tømmerstue med kjøkken, kammers og ei stue på cirka 5 x 3,5 meter innenfor. Her holdt skolen til.

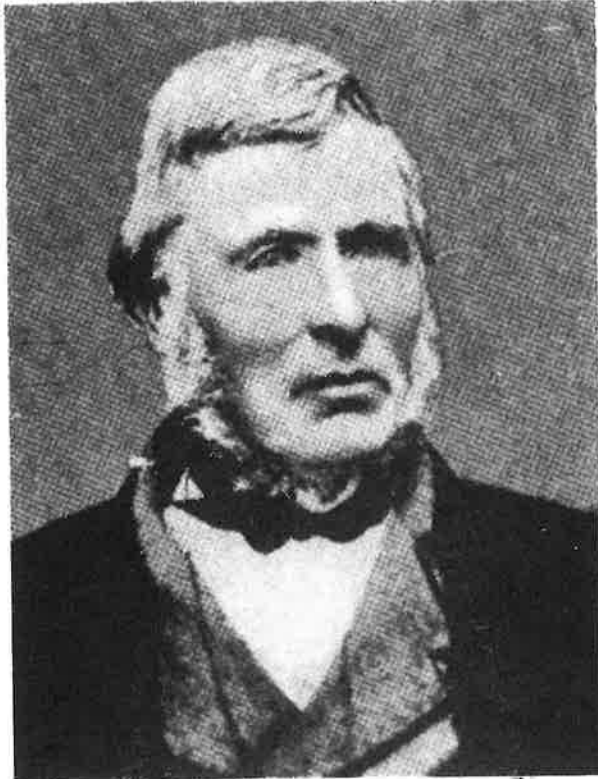
Engebret Vesetrud

Av lærerne fra denne tiden kjenner vi Engebret Vesetrud, som trolig var lærer på Viul fra cirka 1808 til den faste skolen ble nedlagt i 1830. Han var født i 1792 på Skogstadeiet i Åsbygda og het Engebret Mortensen, men tok navnet Vesetrud etter å ha kjøpt gården av samme navn.

Hans foreldre flyttet til Viul da han var liten. Mora ble enke, og Engebret

Bruksskolen i Viul holdt til på husmannsplassen "Skolen", som ble revet i 1954 i forbindelse med oppdemning og bygging av den nye kraftstasjonen ved Viulfoss. Men fortsatt kan vi se tufter etter den gamle skolestua.

Engebret Vesetrud.

kom allerede som smågutt i arbeid hos Krefting, som visergutt og ved spikerverket. Han var en meget driftig mann. Før han gikk på skolen om morgenen, var han på låven og tresket "nogen timer", og om kvelden drev han med snekkerarbeide. Trolig drev han også som sagmester i sommerhalvåret. I 1816 opplyser brukseier Johan Rohde Krefting til skolemyndighetene at skoleholderen i Viul hadde en årslønn som lærer på 50 riksdaler, men ved siden av kunne han som sagmester i sommerhalvåret tjene så godt at hans årlige inntekt ble mellom 400 og 500 riksdaler. Ikke å undres over at man i Viul før 1830 kun holdt skole om vinteren!

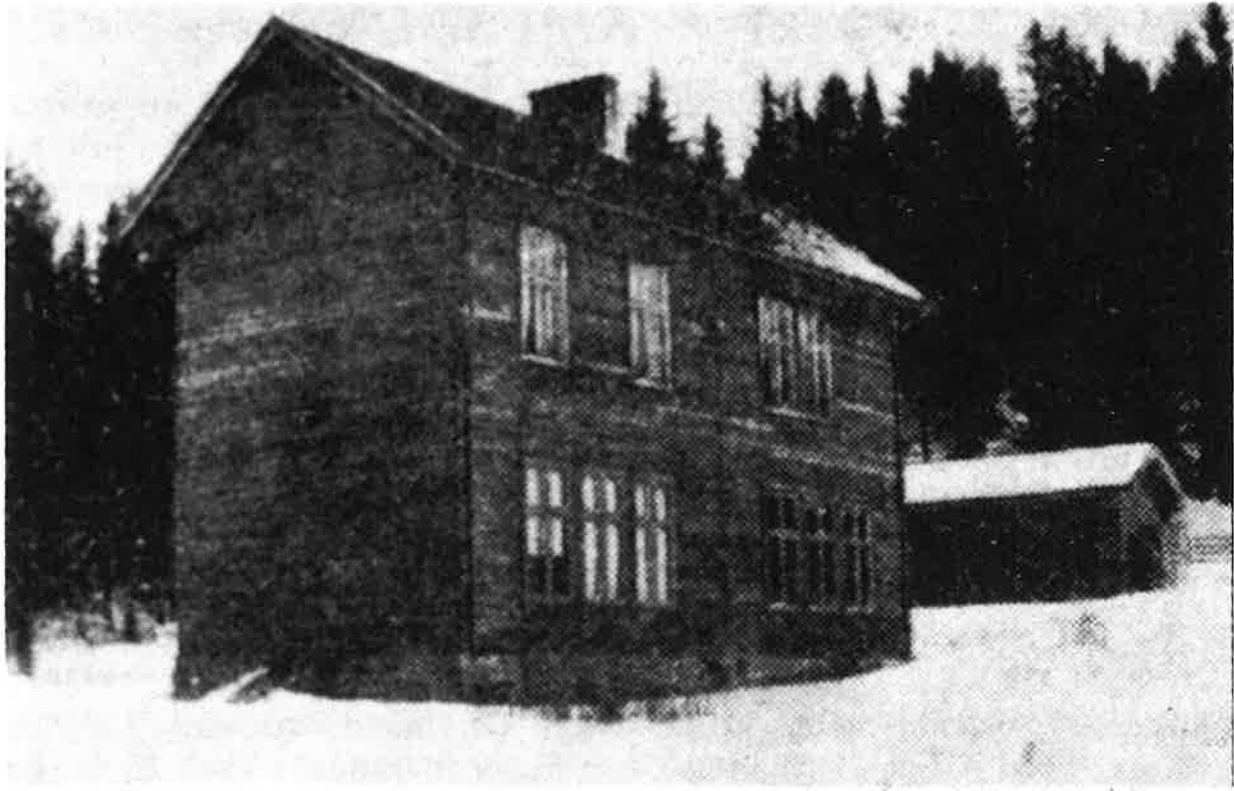
Bruksskolen nedlagt 1830

I 1827 kom en lov som befalte at det skulle være fast skole ved alle bruk som hadde minst 30 faste arbeidere. Brukseier Krefting opplyste i 1828 til skolekommisjonen i Norderhov at han "trodde seg befriet for" å holde fast skole ved Viul bruk, da han bare hadde 14 arbeidere ved bruket, og disse endog var hans egne husmenn. Kommisjonen var enig, og skolen ble nedlagt noen år etter, trolig i 1830.

Dermed fikk Viul på ny omgangsskole, først sammen med Ullerål. Se senere ble Viul lagt til den faste skolen i Holmestuen, og deretter til Åsbygda. I 1900 ble det satt igang 12 ukers småskole på Viul, i den samme stua som bruksskolen hadde holdt til nesten 100 år før.

Ny skole i Viul

Det har vært drevet industri i Viul siden midten av 1650-åra, da det første sagbruk ble anlagt ved Viulfoss. I 1893 ble A/S Viul Træsliberi stiftet, og i første halvdel av vårt århundre var produksjon av tremasse til papirindustrien selve bærebjelken i industrisamfunnet ved Randselva. En større utbygging av tresliperiet etter en storbrann i 1904 førte til mange arbeidsplasser. Folketallet i Viul økte, og dermed oppstod det behov for egen skole.

Viul skole var i bruk i årene 1909-1949. Den ble oppført i 1908 "av samme størrelse og etter samme plan" som den nye Åsbygda skole (oppført samme år), med fire klasserom. I 1929 ble det oppført ny lærerbolig ved siden av skolen.

I 1895 var det planer om på ny å opprette en bruksskole for Viul, men disse ble ikke realisert. I februar 1907 vedtok Norderhov skolestyre å skille ut Viul som selvstendig skolekrets, og i 1908 ble ny skolebygning oppført nederst i Knestang-grenda.

Den nye skolen ble tatt i bruk i 1909. I 1914 hadde skolen fire klasser, med egen lærer og lærerinne. Læreren var Ole Helland, som var lærer i Viul fra 1909-1933, mens Elise Sofie Stenseth var lærerinne 1910-14. Andre lærere i Viul som bør nevnes er Hjørdis Schulstad (1917-1920), Kari Jenny Nøkleby (1921-1933), Helene Borlaug (født Skøyen) (1933-1942, ved Vang skole 1942-1975), Sigurd Møyland (1937-38 og 1947-49, siden ved Vang skole 1950-51), Ivar Christensen (1946-47) og Håkon Ørjasæter, som i en periode i slutten av 1930-åra hadde halv stilling ved skolen.

"Avskaffelse av kirkehistorien"

I Viul var man svært opptatt av at barna skulle få undervisning i praktiske fag, som håndarbeid. I 1929 vedtok et kretsmøte i Viul en henstilling til Norderhov skolestyre om "at ta vår skoleplan under revisjon, med sikte på avskaffelse av kirkehistorien." I stedet for dette fag "bemyndiges formanden til at forsøke at faa istand et kurs i skomagersløid." Skomaker-

sløyd i stedet for kirkehistorie - her lå det nok mer bak enn et fromt ønske om praktiske fag!

Folk i Viul var glade i skolen sin. Allerede i 1914 samlet man inn penger til en fane, som siden ble et samlingsmerke for skolen og kretsen. Fanen ble håndbrodert på blå silkeduk, og har et malt motiv av to barn omkranset av blomstrende eplegrener. Det var Kristi og Ole Stenseth som laget fanen, som siden har vært med på 17. mai-feiringer og ved andre høytideligheter, både i Viul og seinere ved Vang skole, helt fram til våre dager.

Men det var ikke bare velstand. Viul Træsliberi brant våren 1932. Allerede i 1933 var fabrikken bygd opp igjen, men snart måtte driften innskrenke på grunn av den økonomiske krisen, og mange ble arbeidsledige. "Det var forferdelig mye fattigdom i Viul i 30-åra," forteller Helene Borlaug, lærerinne ved Viul skole 1933-42.

Krigsårene

Norderhov kommune merket også krisen. Da Håkon Ørjasæter i 1939 ble fast tilsatt ved Åsbygda skole, fikk han ingen etterfølger i Viul. Elevene i de fire øverste klassene flyttet til Vang skole, mens "småskolen" fortsatte på Viul. Men det ble med det ene året - foreløpig. Fra høsten 1940 var alle igjen samlet på Viul. Under krigen plasserte nazistenes "skolefagstyre" en partifelle fra Setesdal som lærer ved Viul skole.

"Mange ganger hadde han med seg Deutsche Zeitung og satt og leste det ved kateteret. Men han drev aldri noen nazi-propaganda overfor oss. Han var sympatisk og rettferdig, og jeg tror han bare ble sint én gang. Det skjedde etter at jeg gikk ut av 7. klasse, men det ble sagt at noen foreldre sendte dattera si med rød toppelue på skolen, bare for å terge'n. Da var han ikke blid," forteller Sverre Nilssen, som gikk ut av Viul skole i 1941.

Kretssammenslutning Viul/Vang 1949

Fra 1945 var Viul skole 2-delt. I årene som fulgte gikk diskusjonen om sammenslutning av Viul og Vang skolekretser. Viul ønsket å beholde skolen sin, mens Vang ønsket Viul-elevene velkommen for igjen å kunne bli 7-delt. Våren 1949 vedtok Norderhov skolestyre å legge ned Viul skole, og siden har Viul hørt til Vang skolekrets.

Skolebygget og lærerboligen i Viul ble solgt i 1960, under kraftige protester fra både lærere og foreldrelag på Vang. Man kunne ikke forstå at skolen kunne selges, når mangelen på klasserom ved Vang var så stor. Lærerboligen ønsket man også å beholde, "all den tid det har vært så vanskelig å skaffe kvalifiserte lærere til Vang skole, nettopp på grunn av boligmangel." Men protestene hjalp ikke.

Skoleskyss fra Viul

Skolebarna fra gamle Viul krets har siden 1949 hatt skolebuss til Vang. En ordning man har en slags "hevd" på, selv om avstanden i noen tilfeller ikke er over grensen for fri skyss. Men veien er smal og svingete, og skyssordning var en forutsetning fra Viuls side for å gå med på kretssammenslutningen i 1949. Også til foreldremøter på Vang skole er det blitt satt opp gratis "skolebuss" fra Viul, seinest i 1959.

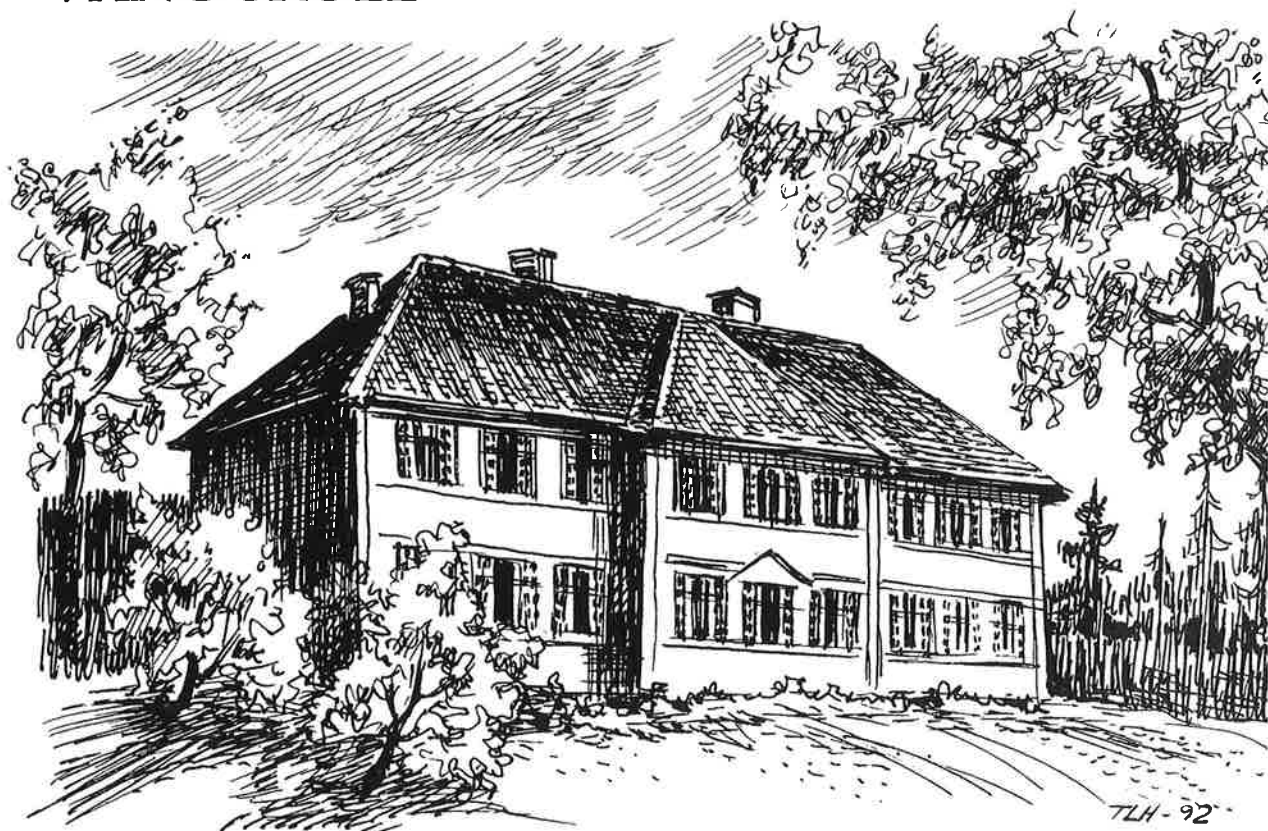
I begynnelsen av 1950-åra var det mange klager på bussordningen, og enkelte ganger på sjåførene. I referatet fra et kretsmøte på Vang skole for 40 år siden, heter det at "foreldre som har barn på Vang skole henstiller til busseieren at han påser at den ansatte sjåfør som kjører skoleruten til Viul følger de regler der fordres av en der har personbefordrings-sertifikat. All banning må opphøre for barnas skyld. Behandlingen av barna bør forandres til det bedre, farten reduseres og skolebarna fra Viul må få ta med seg ski til skolen."

Idag fungerer skoleskyssen til og fra Viul tilfredsstillende. Viul er en del av Vang skolekrets, som de andre grendene i bygda.

Dette bildet av lærere i Haug i 1946 viser foran fra venstre Kari Gigstad, Elise Stenseth, Sigvart Mjør, Helene Borlaug og Margrethe Ørjasæter. Bak fra venstre Lars Borlaug, Sigvald Skram, Håkon Ørjasæter, Anders Aarebrot, Salomon Kinnerød, Ivar Christensen og Ola Skrutvold.

VANG SKOLE

Vang skole 1917, tegnet av Tordis Leine Halvorsen.

I 1917 sto den nye Vang skole ferdig til å ta imot elevene. Det var en flott skolebygning i to etasjer, med seks store klasserom. Byggmester Kristian Ødegård fra Åsbygda satte opp bygget for 46.000 kroner. Holmestua skole med sine "råtne vinduskarmer og nedslitte gulv" hadde uttjent sin rolle.

"Vang skole var hele bygdas stolthet, og den flotteste skolen på lang lei," forteller en gammel haugsbygding. Bildet av skolen ble et yndet motiv på postkort fra bygda. Etter at det i 1920 ble bevilget 20.000 kroner til innredning av kjelleretasjen, ble det også lagt til rette for husstellundervisning og sløyd. Gamle Holmestua skole ble ombygget til lærerbolig, ferdig i 1921.

Folkeskoleloven av 1936

I forrige århundre og begynnelsen av vårt eget manglet skolebarna det mest nødvendige av lære- og lesebøker og skrivemateriell. Skolens effektivitet ble derfor sterkt redusert. Skoleloven av 1889 hadde innført navnet folkeskole i stedet for almueskole. Vi skulle ha en skole for alle samfunns- lag. Da den nye folkeskoleloven i 1936 slo fast at alle barn skulle ha fritt skolemateriell, var dette en ordning som var innført i Haug allerede fra

1914. Under den økonomiske krisen i 30-åra ble bevilgningen delvis sløffet, før loven i 1936 kom med påbud om at det skulle være gratis. I fagkretsen ble samtidig de obligatoriske leksefagene utvidet med nye fag, blant annet med et fremmed språk (etter krigen engelsk) og husstell, mens håndarbeid og gymnastikk ble obligatorisk.

En ting er hva loven sier, en annen hva man makter å gjennomføre rundt om i kommunene og ved den enkelte skole. Undervisning i engelsk fikk vi ikke ved Vang skole før etter krigen, rundt 1950. Gymnastikkundervisning var det, men i mangel av gymnastikksal ble det som på landsens folkeskoler ellers: Stikkball og "utetimer" i sommerhalvåret, ski og skøyter om vinteren.

1920-åra

Men vi skal tilbake til 1920-åra. En elev ved Vang skole 1925-32 forteller:

"Vi hadde frøken Rustand som lærer de første årene. Vi så på henne som en snill bestemor, men hun hadde respekt. Så fikk vi Skrutvold. Han lærte oss grammatikk. Da vi kom over på middelskolen i Hønefoss, var det ingen som kunne grammatikk bedre enn oss fra Vang. Skrutvold var en flink lærer. Han ledet en barneforening som het "Solstreif", som vi var med i. Her lærte vi dikt som vi framførte på møtene, blant annet Blomster-Ole, Gudmund Thorsen Storebingen, Terje Vigen og andre. Prost Smith var ofte på møtene våre. Vi hadde utlodning, og overskuddet ga vi i form av femkronesedler til trengende til jul. Skrutvold sendte oss barna ut med femkroningene, og jeg husker hvor godt vi ble tatt imot. Men det var dårlige tider. Da vi gikk hjem fra skolen om ettermiddagen, sto arbeidsløse ungdommer ved Haugvang og kastet på stikka. Jeg husker de hadde så dårlige tenner.

På Vang skole var det tre klasserom i 1. etasje og ett oppe som var i bruk. Der hadde vi håndarbeid, fletta kurver og sydde skinnvesker. Og vi hadde litt enkel sløyd i kjelleren. Ordningen med skoletannlege kom igang i 1925. Vi reiste ned til Hønefoss, til tannlege Jacobsen i Bryggerigården. Den dag i dag ser jeg for meg den lange trappa opp til tannlegekontoret. Så nervøs som jeg var! En gang var vi på skoletur. Den gikk til Storøya i Tyrifjorden. Det var en stor opplevelse for oss, reine Amerika-reisa!

Jeg kan ikke huske bråk på skolen. Var det fredeligere unger den gangen? I hvert fall var det lite tull og kjeik på skoleplassen."

Læreren tagg skrå

Jo, barna var kanskje fredeligere, og lærerne mer autoritære? Men at tiden var en annen, forteller denne episoden som Einar Næs opplevde som 7. klassing på Vang i 1918:

“Da vi hadde avsluttende eksamen, var det Jo Ørjasæter fra Kyta som var sensor. Han satt på en pult bakerst i klassen, og vi elevene gikk fram og trakk lapp om hva vi skulle bli hørt i, etter hvert som det ble vår tur. Ørjasæter tagg skrå, og med visse mellomrom reiste han seg og kom fram mellom pulteradene til ovnen. Der bøyde han seg ned, åpnet ovnsdøra og spytta inn! Så gikk han tilbake og satte seg. Men vi unga reagerte ikke spesielt på det. Å tygge skrå var vanlig blant voksne folk i de dager.”

Praktiske fag

Den gamle skolen hadde mye hatt preg av en leseskole. Den tok ikke nok hensyn til kroppen, kroppskultur og det praktiske liv, mente mange. Folkeskoleloven av 1936 slo fast at skolen også skulle ta seg av den fysiske oppfostring. Derfor ble husstell, håndarbeid, idrett og gymnastikk like viktige som leksefagene. Nye krav ble stilt til skolelokaler, belysning og skolemateriell. Legekontroll og tannpleie - innført i Haug i henholdsvis 1927 og 1925 - ble en del av skolens hverdag. Den nye folkeskolen ble en naturlig del av det velferdssamfunnet som var under utvikling.

Vi har sett at det ble undervist i håndarbeid for jenter ved Holmestuen skole i hvert fall fra 1872. Etter århundreskiftet ble det holdt enkelte skomakerkurs for gutter, men først etter at kjelleretasjen ved Vang var ferdig i 1920, kom undervisning i tresløyd inn i fastere former. Så fikk vi den økonomiske krisen i 1930-åra, som førte til at disse praktiske fagene ble tatt av timeplanen. Håndarbeid for jenter ble tatt opp igjen fra 1936, mens sløyd-undervisning for gutter først kom igang igjen etter krigen.

Når det gjelder husstellundervisning, ser det ut til at det i mellomkrigsåra bare ble holdt enkelte kurs ved Vang skole, for det meste utenom ordi-nær skoletid.

1930-åra

Håkon Eidahl (født 1923) var elev ved Vang skole 1930-35. Han forteller:

“I 30-åra hadde vi ikke noen idrettsplass på skolen. Det som nå er idrettsplass, var ei blaut myr. I sydkanten av myra gikk bekkens åpen.

Når vi slo ball i skolegården og noen “vrenge” da de slo, havnet ballen av og til i myra. Der sto det vår og høst ofte vann mellom tuene. Da jeg skulle hente ballen i myra en gang, datt jeg i en slik myrputt og ble gjennomvåt. Av lærer Skrutvold fikk jeg lov å gå hjem og skifte klær.

Ola Skrutvold var en snill og forståelsesfull lærer. En gang jeg hadde glemt skolematerien hjemme, fikk jeg være med ham hjem til Holmestua - han og lærer Kinne-rød bodde der i hver sin etasje - og da fikk jeg mat med honning på! Skrutvold hadde bikuber i hagen, og der var også masse frukt og bær, til og med et fersken-

tre. Hagen holdt han i mønstergyldig stand. 17. mai hadde vi først gudstjeneste i kirken. Deretter gikk vi i tog til Moløkka, som var en åpen plass i Klekkenmarka syd for Briskebyen. Vi hadde ikke noe musikkorps, men vi sang vel så godt vi kunne. Først gikk noen og bar fanen. Den var rød og finnes kanskje på loftet den dag i dag. Bak fanen hadde vi et originalt innslag. Det var en kjempestor kaffe-kjele som ble bært på en staur mellom to gutter. Den ble brukt over åpen varme på Moløkka, og både barn og voksne drakk kaffe der til medbrakt niste. Ellers var det leiker som idag.

En gang, antagelig cirka 1930, nødlandet et militærfly på jordet hjemme på Sætrang. Det var før min skoletid, men dette var den gang så sensasjonelt at hele Vang skole fikk fri for å komme og se på flyet."

I slutten av 1920-åra lå alt til rette for at Norderhov kommune skulle få et skolevesen som tilfredsstilte tidens krav. Med de økonomiske vanskeligheter i 1930-åra ble altså undervisningstiden redusert og de praktiske fag strøket av skoleplanen. Da den økonomiske krisen var over, kom krigen, og dette satte skolevesenet mange år tilbake.

Skole under krigen

I april 1940 veltet den tyske krigsmakt inn over landet. I Haugsbygda møtte tyskerne skikkelig motstand for første gang under felttoget. Kampene varte i to dager. I løpet av 15. og 16. april brant 44 gårder ned til grunnen, og ialt ble 133 bygninger totalskadet. Området ved Vang skole var midt i skuddlinjen, og det var harde kamper på jordene rundt. Men skolen slapp heldig fra det. Så fulgte fem års okkupasjon.

En elev ved Vang skole 1938-44 forteller:

"Vi hadde en sorgfri barndom. Inne i skolestua merket vi ikke så mye til at det var krig. Men det vi snappet opp når de voksne satt og pratet, satte sitt preg på barnesinnet. Det var forferdelig kalde vintre under krigen. Hjemme ble vi kledd på med Finlandshetter og masse klær før vi gikk til skolen, men likevel var det kaldt. I skolestua sto ovnen rødglødende, men det trakk fra vinduene og vi fraus!

Vi hadde fru Skrutvold som lærer i småskolen, og deretter Salomon Kinnerød. Han var en flink lærer, og veldig snill. Ofte leste han eventyr for oss. Vi var glade i Kinnerød. Men han tålte ikke uro i klassen. Da ble bråkmakerne sendt på gangen for resten av timen. Det var helst gutta det gikk slik med, han var kanskje litt snillere mot oss jenter?

På Vang skole var det uthus med utedoer der gymnastikksalen ligger idag. Guttedoene var på venstre side, vedskjulet i midten og jentedoene på høyre side. Det var kaldt om vinteren, men den gangen var vi ikke bedre vant.

Vi gikk på skolen annenhver dag. I friminuttene slo gutta ball, mens vi jentene kasta og nikket ball mot vegg. Vi var helt svarte i panna da vi kom hjem fra skolen!

Dette bildet fra Vang skole i 1933 (av de tre første årstrinn) viser i første rekke fra venstre Anna Sandbråten, Magna Aasen, Elsa Tunngesvik, Tora Brandseter, Kari Hval, Marit Dokken, Else Nilsen, Hansine Hansen, Ingrid Hansen og Solveig Gruer. Annen rekke fra venstre Maren Sandlie, Hedvig Bråten, Anna Anfinsen, lærerinne Gudrun Skrutvold, første-lærer Ola Skrutvold, lærer Salomon Kinnerød, Åse Moe, Karen Solvang og Agnes Kristiansen. Tredje rekke fra venstre Gina Loeshagen, Torbjørg Høneren, Johanne Bergsund, Gudrun Bråten, Randi Nilsen, Inger Gulbrandsen, Mathæa Lerborg, Ella Strømsodd, Karin Lerberg, Ragnhild Gulbrandsen, Karen Hus, Gerda Reinertsen og Alfhild Jenshagen. Fjerde rekke fra venstre Tore Larsen, Torbjørn Hartz, Harry Torp, Johannes Rønningen, Bjarne Rønningen, Per Gjerdalen, Ola Bakke, Ole Bølgenhaugen, Alf Flaskerud, Håkon Eidahl, Harald Flaskerud, Andreas Eriksen, Åge Eriksen, og Ove Solheim. Femte rekke fra venstre Gudbrand Roterud, Kjell Foss, Lars Eskestrand, Hans Smebye, Gustav Solheim, Arne Gudbrandsen, Knut Øen, Einar Freitag, Ole Nilsen, Øyvind Bråten, Karsten Sandlie, Paul Hartz og Kjell Gjerdalen. Bakerste rekke fra venstre Bjørn Solvang, Peder Gudbrandsen, Johan Wenner, Helge Håkønsen, Ola Dokken, Jørgen Fagervold, Odd Gudbrandsen, Kjell Larsen, Dagfinn Skøien, Leif Freitag, Yngvar Skøien, Erik Øie og Bjarne Bråten.

Vi pugga salmevers og bibelhistorie. Hver morgen sang vi en salme. For Kinnerød sang vi alltid "Lover Herren". Da stod vi pent ved hver vår pult med foldete hender. Ellers husker jeg at medlemmer av kretstilsynet kom for å høre på undervisningen. De kom uten forvarsel, og jeg syntes det var så flaut, for faren min var formann i kretstilsynet i noen år.

Det siste krigsåret var det skole ute i bygda. Min klasse med Kinnerød var hos Martin Klekken, i storstua på hans gård."

Skole "på bygda"

Okkupasjonsmakten og dens medløpere tok seg til rette. Fra 1941 disponerte Arbeidstjenesten 2. etasje på Vang skole. I 1944 kom det tyske flyvåpenet til Eggemoen, og flere hus i Haug ble tatt i bruk som forlegning, deriblant hele Vang skole. Dermed måtte lærerne ut "på bygda" med sine klasser: Kinnerød hos Martin Klekken med 6. og 7. klasse, Skrutvold hos Sveen på Lo med 3. og 4. klasse, og Helene Borlaug hos Iver Haug med 1. og 2. klasse.

Tyskerne hadde også satt opp lagerbrakker ned mot veien, der skolens parkeringsplass er idag. Disse ble revet i 1945.

I 1945 startet den møysommelige oppbygging av landet etter fem krigsår. I skolen var det mye å ta fatt på. I 1939 hadde den første Normalplanen, forløperen for våre dagers mønsterplan, slått fast at folkeskolen måtte styrkes innholdsmessig. I stedet for leksehøring (som "ikke vekket til engasjement blant elevene"), "burde

det utfordres til aktivitet gjennom elevøvinger, bruk av arbeidsbøker og elevforsøk, og i undervisningen måtte en gjøre mer bruk av undervisningsmidler som f. eks. film og lysbilder." Krigen satte en brå slutt på reformiveren, men da de fem årene var omme, skulle det ikke gå lang tid før videreføringen av arbeidet igjen sto på den politiske dagsorden.

Det er i skoleverket som i samfunnet ellers. Myndighetene vedtar lover og trekker opp linjene for hvordan skolen skal drives, og ved de enkelte skoler forsøker man å etterleve påbud og reformer innimellom de daglige gjøremål hverdagen er full av. Ved Vang skole var foreldrene opptatt av læreransettelser etter krigen. I et tilfelle anket man et skolestyrevedtak om en læreransettelse inn for departementet. På kretsmøtene var det stadig diskusjoner og uttalelser hvor man kritiserte navngitte lærere og deres undervisning. Det forteller om en våknende og offensiv holdning fra foreldrenes side i forhold til skolen.

"De som har dyr, tar med fløte"

Men protokollene fra kretstilsynsmøtene forteller også om en tid da folk sto sammen. Krigen hadde lært oss samhold, og om det var knapphet på mange ting, gjorde man det beste ut av situasjonen.

Da lærer Salomon Kinnerød gikk av i januar 1949, etter over 40 års sammenhengende lærergjerning i Vang skolekrets, la kretstilsynet opp til en fest for den avholdte skolemester. Om bevertningen heter det: "Festdeltagerne skal ha med seg smørbrødfat, kopp, skål og asjett. De som har dyr, tar med litt fløte. Kaffe og sukker skal det søkes forsyningsnemnda om. Hvis ikke det er noe å få, må hver enkelt ta med seg litt."

"Det lokta gymnastikk"

Ivar Granum (født 1940) minnes sine skoledager på Vang 1947-54 på Haugsbygd-dialekt:

"Høsten 1947 blei væla mi utvida tel det grenselause. Fra den vesle veistubben våres i Sætrangsbakken, med et par-tre hus med onger i, var væla blitt full av onger. Je var by'nt på skolen hos frøken Borlaug, som itte var frøken, men kjær-ring med onger sjøl. Han Lars, sønnen, gikk i min klasse å hadde tålig mange nappetak med mora. Seinere fekk vi ei frøken som skulle bli misjonær.

Arntlig fart blei det da Julian Hylland kom, å vi fekk lærer. Det var gromt. Han lagde oppgaver i geografi tel oss på et teknisk vidunder: Ei trekasse med ei ramme med netting, der han la et papir, å smørte søvte på med en rull. Så blei det mye papir te oss, med oppgaver som det lukta Ring Blad a, å som var artig å løse. Vi rødda vekk pultene åsså, å hadde linjegymnastikk i raggsokker, ullstrømper, lange

hvite underbukser, nikkers å skjorte. Deodoranten var itte oppfønni, itte i Høgsbygda. Det lokta gymnastikk!

Lukt hørte skolen te. Lukta av nyvessa blyanter, å blekk å trekkpapi, furuved, å den varme ommen, rau som ei glo, sitter i nåsan ennå. Alle lærera hadde si lokt, pipetobakk, ullgenser, fjøslokt eller fin dame. Mjør lokta ullgenser, å hadde forplantingslære med oss gutta når vi blei store nok. Det var godt å høre sannheta fra en lærer, å itte bare fra bråmodne kamerater.

“Fremmedhat slo ut i lys låga”

Revolusjon blei det da alle onga fra Viul blei fløtt tel Vang. Fremmedhat slo ofte ut i lys låga. Vi tålte itte “Viulsrampen”, i alle fall itte det første året. Det var en helt ansles kultur dom kom ta, enn oss fra bygda.

Skoleskirenn med hopp å slalåm var svære ting. Vi hoppa støtt, å hadde sprett-hopp på myra som seinere blei idrettsplass. Fart tok vi fra skoleplassen, som itte var så stor som nå. Han Trond, sønn tel Hylland, hoppa ut av skistøvla. Støvlar blei itte kjøpt etter mål, men overtatt fra søsken.

Je syntes at Nunna var den peneste jenta i klassen. Å hølle hu i handa når vi sang gjebburssangen var himmelrik. Men jentene var mest for seg sjøl, å flinkest tel å rekke opp handa å svare. Men ingen ta dom kom på realskolen når vi var ferdig med sjuende klasse. Bare han Trond, å je, å han Tor som hadde far som hadde vøri sjømann, bynte på realskolen fra klassen vår.

Skoletur tel Danmark var det store eventyret, å slutten på sjuende. Det året vokste je 10-15 centimeter, bynte med Bryl å sku væra vøksin neste høst. Men je er itte vøksin inni. Je er onge ennå, å kjenner inni mei åssen det er å væra seks år med piggsveis, å redd før å få juling i frikvarteret, å vente på å bli lang å voksen.

(P.S. Je har itte skrivi slek Hylland lærte mei, men det vi snakke, men je huser itte alt rekti).”

Vang skoles foreldrelag

Helt fram til våre dager har kretstilsynet vært kommunens “forlengede arm” ved hver enkelt skole. Medlemmene ble valgt av hver enkelt krets, mens formannen ble utpekt av skolestyret. Det var kretstilsynet som valgte komiteer for 17. mai-feiring, juletreffester og liknende, og i samarbeid med lærerne arrangerte kretsmøter hvor foreldre og lærere i kretsen var invitert for å diskutere saker vedrørende skolen.

Etter hvert som foreldrenes rett og ansvar når det gjaldt barnas undervisning og oppdragelse ble nedfelt i nye skolelover, ble reine foreldremøter mer vanlige. Det første tiåret etter krigen var det lærerne som organiserte disse møtene. Mange steder dannet man foreldrelag, og 11. februar 1955 ble Vang skoles foreldrelag stiftet.

“Det var godt frammøte (38 foreldre), og møtet ble ledet av skolebestyrer Mjør. Den første sak han tok opp var om det er riktig at lærerne alltid arrangerer og leder foreldremøtene, og han fremsatte så forslag om dannelse av et foreldrelag ved Vang skole.”

“Drøvtygging”

Dette ble vedtatt, og Oddvar Ballangrud ble valgt til lagets første formann. Med seg i styret fikk han Astrid Myhre og Otto Engebretsen. Neste post på programmet var tobakksrøyking og tyggegummi (eller “drøvtyggingen” som Mjør uttrykte det) blant skolebarna. Det kom til en livlig diskusjon om dette “uvesen” og det nye styret fikk i oppdrag å sende en skriftlig henstilling til herredsstyret om å innskjerpe bestemmelsene om salg av tobakksvarer til mindreårige.

Ved avslutningen av møtet presiserte Mjør at foreldremøter og program for disse måtte avtales med han på forhånd. Men her forregnet nok den velmenende skolebestyrer seg. På et foreldremøte i januar 1956 slo skolestyreformann Tangen fast at det ikke var “vanlig praksis” at skolebestyrerne skulle godkjenne program eller annet som vedkom foreldremøtene!

Et teknisk vidunder

Normalplanen fra 1939 gikk inn for moderne undervisningsmidler som lysbilder og filmfremvisere i skolen. Og Vang skole fulgte med. På grunn av at skolekringkastinga etter lærernes mening var vanskelig å tilpasse undervisningen, ønsket de seg en båndopptager. Og her fikk foreldrelaget en av sine første oppgaver. Allerede høsten 1955 hadde man fått i stand en pengeinnsamling, og det kom inn 1654 kroner medregnet et beløp på 500 kroner fra A/S Viul Tresliperi. Dermed kunne man gå til innkjøp av det tekniske vidunder, som ble overrakt av Otto Honsrud på vegne av innsamlingskomiteen på et foreldremøte 14. desember 1955.

“Skolebestyrer Mjør takket på skolens vegne for den kjærkomne gave. Etterpå var det diverse prøver med vidunderet, og flere fikk høre sin stemme på bånd,” heter det i møtereferatet. I 1959 bidro foreldrelaget på samme måte til innkjøp av et lydfilmfremviserapparat til skolen.

Foreldrelaget ved Vang skole har opp gjennom årene gjort en fin jobb i arbeidet med å forsterke båndene mellom hjemmene og skolen. Siden 1969 har navnet vært foreldreråd, ledet av et arbeidsutvalg (FAU). Foreldrene i Haug har tradisjonelt sluttet opp om foreldrelaget, selv om det allerede i 1957 klages i møtereferatet over den dårlige tilslutningen fra foreldrene. “Dersom vi skal kunne skape interesse og samarbeid mellom skole og hjem, må alle foreldrene møte fram på møtene og gjøre sitt til

7. klasse ved Vang skole 1952, sammen med sine lærere. Foran fra venstre Margit Berg, Hild Hylland, Reidun Rolstad, Ruth Ottersen, Aud Berg, Odlaug Rallerud og Turid Hansen. 2. rekke fra venstre lærer Tora Brandsæter Lunde, Erik Øren, Stein Thorsen, Anders Tangen, Bjørg Karlsen, Astrid Arnesen, Arild Knutsen, lærer Helene Borlaug og Roald Sætrang. Bak fra venstre skolebestyrer Sigvart Mjør, lærer Salomon Kinnerød (var vikar etter at han sluttet som fast lærer i 1949), sløydlærer Sigurd Tveiten, Oddvar Tajet, Ola Martinsen og lærer Julian Hylland.

lagets trivsel og arbeid," heter det. Men alle perioder er ikke like "mørke". I 1971 registrerer styret "en fortsatt positiv interesse blant foreldrene for lagets arbeid."

"Fra skjønnskrift til formskrift"

Kjell Ottersen (født 1946) var elev ved Vang skole 1953-60. Han forteller:

"Jeg kan godt huske første skoledagen på Vang skole. Det var mor som fulgte oss, tvillingbroren min Tore og jeg. Vi skulle absolutt ha de nye ranslene våre, selv om mor sa at vi ikke fikk noen bøker første dagen. Søstra vår gikk da i 3. klasse, så dette visste hun.

Først var det oppstilling utenfor, klasse for klasse. Første klasse sto ytterst til høyre. Vi begynte i klasse 1B, med 7 gutter og 13 jenter. Dette var det første årskullet på Vang med to klasser. Helene Borlaug var klasseforstanderen vår, og hun

hadde vi de tre første årene. I 4. og 5. klasse hadde vi Knut Seim som klasseforstander. Han var veldig snill og grei, noe vi ikke alltid satte like stor pris på. I 4. klasse gikk vi over fra skjønnskrift til formskrift, forøvrig til stor skuffelse hos fru Borlaug. Hun som hadde lært oss å skrive så pent, i alle fall ifølge henne selv.

De to siste årene hadde vi Julian Hylland. Han var streng og kunne til tider bli fryktelig sint. Et par ganger hadde vi også Salomon Kinnerød som vikar. Jeg husker ikke om vi lærte noe, men han kunne fortelle molbohistorier, og det var jo populært. Ellers var det Sigvart Mjør som var overlærer/skolebestyrer. Av andre lærere jeg husker var Torgunn og Olav Dugstad, fru Buer, frøken Kalhovd og Tora Brandsæter.

“Alltid freidig når du går”

Skoledagen startet og sluttet med sang. “Alltid freidig når du går” ble mye brukt, og den forbinder jeg alltid med Hylland bak orglet. Vi hadde en god del lekser. Puggesystemet var for det meste avskaffet, men salmeversene måtte vi kunne på rams. De tre første årene fikk vi karakterer i heimearbeid, skolearbeid, og orden og framferd. Fra fjerde klasse ble det mer alvor. Ifølge karakterboka ble vi målt i kristendomskunnskap, norsk skriftlig og muntlig, historie, geografi, naturfag, regning, skriving, tegning, håndarbeid og kroppsøving. I tillegg “orden og framferd”, og med en subjektiv kommentar på nederste linje.

De som fikk for dårlige karakterer “dumpa”. De måtte altså gå om igjen, og det var skam. Siden ble det innført hjelpeklasse med støtteundervisning, men ingen i vår klasse gikk der. Det siste året tok vi skolearbeidet mer alvorlig, i alle fall vi som hadde søkt realskolen.

Skole- og klassemiljøet var godt. De eldre passet på de yngre, og da særlig hvis det var ting vi måtte igjennom som ikke var så populært. For min del hadde jeg det med å stikke av da vi skulle ha sprøyter, men jeg ble alltid innhentet oppi havna på oversiden av skolen, av guttene i øverste klasse. Noe krangling og erting (mobbing kalles det idag) var det selvfølgelig, men det gikk like fort over som det startet.

En skole med “sjel”

I friminuttene var det fotball på “myra” eller vi slo ball. En klatretur i roгна som stod i skråningen ned mot myra måtte vi også få med oss. Skoleskirenn i Loehaugen eller Olbergbakken ved Knestang stod til, for ikke å snakke om skjoldrennet mellom Kyta, Ullerål og Vang. Av andre aktiviteter jeg husker var banksparing. Vi fikk 2 kroner hver uke med hjemmefra, for å sette inn. Ellers var det papirinnsamling til skoletur for 6. og 7. klasse. Papiret ble samlet i uthuset ved Holmes-tua. Turen gikk til Danmark, og så langt hadde ingen av oss reist før.

Året er 1960. De 7 årene på Vang skole er over. En enkel skole, med utedo og

vedfyring. Rik på gode minner gikk ferden over til realskolen i Hønefoss. Moderne og komfortabel, men uten den "sjel" som var på Vang."

Sentralskole i Haug?

Skolepolitikken etter krigen hadde to sentrale siktemål. Det første var å samle landsfolkeskolen og byfolkeskolen i en enhetlig folkeskole, det andre å forlenge folkeskolen til en 9-årig grunnskole. Det første brakte mange steder med seg en smertefull sentralisering av landsfolkeskolen. Sentraliseringsplaner var det også i Haug, men det var aldri på tale å "legge ned" Vang skole.

Norderhov skolestyre foreslo i 1963 å slå sammen Vang og Åsbygda skolekretser til en barneskolekrets (1.-6. årskull) ved overgangen til 9-årig skole i kommunen. Et kretsmøte på Vang i april 1963 gikk med overveldende flertall inn for en slik ordning. I Åsbygda gikk stemmetallene like klart imot. Åsbygdingene ville naturlig nok helst beholde skolen sin. Saken ble utsatt i påvente av kommunesammenslutningen, og etter hvert ble erfaringene med de store sentralskolene utover i landet så delte at politikerne gikk inn for å opprettholde skolekretsene i Haug slik de hadde vært fra "tidenes morgen".

Storkommunen Ringerike var en realitet fra 1. januar 1964. I generalplanarbeidet ble Haugsbygd utpekt som et av de framtidige utbyggingsområder. Dermed ble det behov for utvidelser ved Vang skole.

Skolebad og gymnastikksal?

Allerede i slutten av 1940-årene ble det nedsatt komiteer som skulle arbeide for skolebad på Vang. I 1950 kom de første uttalelsene fra kretstilsynet om behov for gymnastikksal, og utover i 50-åra - etter hvert som "fredsbarna" meldte seg til skolegang og folketallet ellers steg raskt - ble det klart at Vang skole måtte bygges ut. I 1958 var man nødt til å bruke både skolekjøkkenet og et av kjellerrommene til klasserom, og folk i kretsen var lite fornøyd med politikerne i Norderhov kommune.

Høsten 1961 var begeret fullt. 10 års kamp for utbygging av skolen hadde ennå ikke båret frukter, og under et folkemøte på skolen - som samlet over 80 foreldre - falt det mange krasse uttalelser. Ifølge Ringerikes Blads referat fra møtet var foreldrene skuffet over den innførte byskoleordning for Vang. Man hadde ikke klasserom nok til å ha seks dagers skoleuke, og måtte ha skolefri en dag i uken. Dermed fikk elevene svakere grunnlag når de skulle videre i skolegangen.

Det var kloakkspørsmålet som var bøygen. Etter at skolen var tilkoblet Bånttjern Vannverk i 1954, fikk kloakksaken prioritet. Utedoene var ikke lenger så idylliske, og man startet med å grøfte myra slik at grunnlaget for

7. klasse ved Vang skole i 1966. Foran fra venstre Aud Inger Solli, Inger Marie Odden, Inger Knestang, Hilde Omholt, Kari Engebretsen, Ingunn Violet Olsen, Gunn Ballangrud og Solveig Hansen. 2. rekke fra venstre Kristian Vadstensvik, Magne Gjermundbo, Trond Hval, Eli Knutsen, Else Helene Juokam, Wenche Lauritzen, Harald Rasmussen og Lars Ole Martinsen. Bak fra venstre Halvor Hoveid, Kjell Torp, Øystein Arnesen, Terje Løhre, Erik Langset, Bjørn Gustavsen, Thoralf Orvang og klasseforstanderen, skolebestyrer Sigvart Mjør.

en leikeplass var lagt. Men den videre graving av kloakken ble stoppet på grunn av naboprotester.

Utendørs svømmebasseng?

Drømmen om svømmebasseng var levende. I 1958 var det planer om å grave et basseng på myra nedenfor skolegården, basert på frivillig innsats fra foreldrene! En komite med lærer Olav Dugstad som formann ble ned-satt. Dugstad var den som hadde lansert ideen, etter å ha deltatt på et idrettskurs hvor den entusiastiske idrettskonsulent Kveberg i Oppland hadde talt varmt for svømmeopplæring og oppmuntret til at man skulle lage enkle utendørs svømmebasseng. Oppskriften var som følger: Man skulle grave et hull i jorda, steinsette det og la vannet varmes opp med solvarme. Billig og enkelt. FOR enkelt, syntes man ved Vang. Planene ble aldri realisert.

Nybygg til 3,2 millioner

I 1965 løsnet det. Norderhov kommune hadde vegret seg for å gå på store investeringer ved Vang skole, men med storkommunen kom nye "koster" som så at noe måtte gjøres, og det raskt. I 1967 startet arbeidene og høsten 1969 kunne man ta tilbygget i bruk. Ny klasseromsfløy, gymnastikksal med scene, innendørs svømmebasseng og fløy for spesialrom og kontorer. Det var en stolt rektor Asbjørn Hofset og byggekomiteformann Arnulf Kortner som kunne vise 250 gjester rundt under den offisielle åpningen 16. oktober 1969. Det nye bygget kom på 3,2 millioner kroner.

To år etter kunne Vang skole stå fram som en av kommunens mest moderne. Oppussingen av gamleskolen var fullført, til en kostnad av 300.000 kroner. Det var på høy tid. Under en befaring som rektor Hofset hadde med Ringerike skolestyre før renoveringen startet, tro et av skolestyremedlemmene igjennom det råtne gulvet i kjelleren!

Idrettsanlegget

Samtidig med moderniseringen av skolen arbeidet man med fullføringen av idrettsanlegget på den gamle myra. Mannskaper og maskiner fra Maskinførerskolen på Hvalsmoen gjorde grovarbeidet. På det meste drev 18-19 bulldozere samtidig, og skolebarna hadde underholdning i friminuttene. Det ble store endringer i landskapet. Bekken ble lagt i rør, myra forsvant, og den store haugen i myrkanten jevnet med jorda. Og ut av jordhaugene steg et flott idrettsanlegg med gressbane og enkel løpebane rundt, klart til bruk i 1971.

Det var en gravhaug i området der idrettsplassen ligger idag, og skolestyrer Hofset meldte fra til Oldsaksamlingen. Bulldozerne gravde fram en stor, rund stein med hull i - tydelig formet av menneskehender. Kanskje midtsteinen i en gammel offerring? Hofset ba de militære mannskapene legge steinen opp på skoleplassen, og i hans tanker så han for seg oldtidssteinen som et symbol for skolen, i form av en skulptur sentralt plassert på skoleplassen. Men så var han fraværende en dag, og vel tilbake måtte han konstatere at steinen var fylt ned i den nysådde idrettsplassen. Kulturpolitikeren Hofset kjempet en hard kamp med skolemannen Hofset, og skolemannen vant. Oldsaksamlingen reagerte ikke på hans henvendelse, og Hofset valgte å glemme saken. Hadde han ikke gjort det, kunne fullføringen av idrettsanlegget blitt forsinket i flere år.

Tidlig i 1980-åra fikk gressbanen nytt toppdekke. Den mer makabre del av historien er at fyllmasse da ble kjørt på anlegget fra en av distriktets kirkegårder, med alt DET førte med seg av "spennende" funn for nysgjerrige skolegutter.

Lysløype og hinderløype

Under arbeidet med fotballbanen ble det også realisert andre idrettsanlegg i området rundt Vang skole. I 1970/71 ble det reist en provisorisk lysløype øst for skolen. Skogeierens Impregneringsverk på Hen ga stolper i gave, og man lånte kabel av IL Fossekallen i Hønefoss. Men noen av de berørte grunneiere fikk betenkeligheter, og lysløypa måtte tas ned etter to sesonger. En hinderløype maktet også foreldrene å sette opp i 1970, etter god dugnadsinnsats av bygdefolket.

17. mai, skoleskirenn og juletreffester er en viktig del av en skoles hverdag - og historie. 17. mai-feiringen kom trolig igang i 1905 ved daværende Holmestuen skole, og avbrutt av de fem krigsårene 1940-45 har vår nasjonaldag blitt markert av barna i Vang skolekrets. I 1949 og 1950 deltok skolen "med fane og musikk" i 17. mai-toget i Hønefoss, men fra 1951 har dagen blitt markert i Haug. Etter krigen har barnetogene som regel gått til Borger-bautaen, men også Pål Putten-støtta og Hvalstorget har vært "vendepunkt".

Skoleskirenn

Det er ikke mange år siden skoleskirennen var vinterens høydepunkt i Haugsbygda. "I gamle dager var det alltid masse snø, og vi hoppet på ski i hver ledige stund," forteller en kar som forlengst har passert livets middagshøyde. Skirenn hadde også barna i Holmestuen rundt 1910. Både Bergsbakken og Ørenbakken ble brukt, samt Loebakken (eller Badstubakken - det hadde ligget ei badstu der i fjerne tider). Etter 2. verdenskrig var det Olbergbakken ved Knestang eller Borlaugjordet som var arena for skikappleiken. Om skoleskirennen var gjevt, må vi også nevne det årlige "Skjoldrennet" mellom Ullerål, Åsbygda og Vang skoler. De lange rekker med skjold på veggen i Vang skoles gymnastikksal forteller om en skole med stolte skitradisjoner.

Vaktmestere

Vaktmesteren ved Vang skole i 1940-årene het Alf Mangset. Han bodde med sin familie i 2. etasje i skolebygningen, hvor et av klasserommene var delt med en skillevegg, slik at det ble to rom. I desember 1949 ble Johan Larsen ansatt som vaktmester, og han hadde jobben i hele 25 år. En hel generasjon haugsbygdinger har fått sin skolegang med Ingeborg og Johan Larsen som vaktmesterpar.

"Vi hjalp hverandre med det meste. Han hjalp meg med reingjøringa, og jeg hjalp han med maling, legging av gulvbelegg og vedfyring. Vi bodde i 2. etasje de

Vi har valgt klasse 6 B som representanter for dagens elever ved Vang skole. Foran fra venstre lærer Else Buseth, Jan Dony Greftegreff, Lillan Pedersen, Marthe Haugen, Tobias Brekke Rotwitt og lærer Gotfred Flåten. 2. rekke fra venstre klassestyrer Brit Haakaas (har arbeidet som lærer ved Vang skole siden 1967, og har lengst "fartstid" ved skolen av dagens lærere), Line Salomon, Lars Christian Larssen, Rikard Kristiansen, Morten Karlsen Pedersen, Mona Salomon, Guro Catrine Thoresen, Live Marie Berntsen, Simen Tronrud, Kjersti Olberg og Lisbeth Olafsen. Bak fra venstre Alf-Ove Åsen, Cecilie Bjørnebye, Hanne Pedersen, Hilde Gran, Marthe Muggedal Nilsen, Gaute Bråten Melhus, Marianne R. Torkelsen, Else Marie Petersen og Bjørg Marie Hølle.

første årene, men i 1952 flyttet vi inn i ny vaktmesterleilighet i 3. etasje i skolebygningen. Det var en fin tid. Vi levde oss inn i skolehverdagen sammen med onga. Mange av dem har fått en plasterlapp på knær eller albuer oppe på kjøkknet mitt. Små rampestreker kunne vi nok oppleve, men de var ikke så vondt ment," forteller fru Ingeborg Larsen fra sin tid ved Vang skole.

Det skulle masse ved til for å fyre opp mange og store klasserom gjennom kalde vintermånedene. Det fortelles at vaktmester Larsen laget "vandring" opp trappa, og brakte veden med trillebår direkte fra vedskjulet på skoleplassen og inn på klasserommene i 2. etasje.

Da Johan Larsen trakk seg tilbake, ble Arne Lillevik vaktmester i perioden 1974-84. En hyggelig og omgjengelig kar som hadde et smil til alle. I 1985 overtok Tore Pedersen, som bærer tradisjonen om dyktige vaktmestere ved Vang skole videre.

Skolefanen

En skolefane er et verdifullt symbol og samlingsmerke. Allerede i 1918 fikk Vang skole sin første fane. Det har ikke lyktes å finne opplysninger om hvem som lagde denne fanen. Den gjorde tjeneste i hele 64 år og er idag å finne på skolens loft. I 1982 ble den nye skolefanen tatt i bruk, med samme motto som den gamle: "Kunnskap er makt." Begge faner er i rød silke, med Vang skole som malt motiv.

En vakker fane kan være det reineste kunstverk. Vang skole har også annen kunst å by på. Dekorasjonene i gymnastikksalen med tilstøtende rom er det Arne Jon Jutrem som er ansvarlig for, ferdig i 1972. For noen få år siden kom "Blåveispiken" på plass i parken foran skolen, en liten og vakker skulptur fra Ståle Kyllingstads hånd. Og etter en runde i skolebygget slår det en at svært få - om noen - barneskoler i Ringerike kan skilte med et så rikholdig utvalg kunst som Vang skole. At tidligere rektor Hofset i en årrekke har vært formann i den kommunale komite for utsmykking av offentlige bygg, har neppe vært noen ulempe!

Vang skoles musikkorps

Helt tilbake i 1956 var det drøftinger mellom foreldrelaget, kretstilsynet og lærerne ved Vang skole om det var mulig å få i stand et skolemusikkorps. Men det var først i 1974 det lyktes en gjeng entusiastiske foreldre å etablere Vang skoles musikkorps. Og bakgrunnen var faktisk at skolen manglet piano!

Foreldrerådet ved skolen startet arbeidet med å samle inn penger til piano. Den nedsatte komite fikk navnet "Mødreklubben" fordi den bare besto av damer. Men skjebnen ville det slik at Follum gamle skole hadde et piano som godt kunne brukes. Dermed ble de innsamlede midler i stedet startkapital til et skolemusikkorps, som fikk sin debut på Haugvang i mars 1975.

Siden har Vang skoles musikkorps kastet glans over en rekke 17. mai-arrangementer og andre høytidsstunder i bygda. Korpset holder høyt nivå og har vunnet mange seire og hedersbevisninger under festivaler og samlinger. Korpsets eget storband, "Big Vang Band" er også et hyggelig innslag i bygdas musikkliv. Skolekorpset dekker idag kretsene Vang og Åsbygda.

Mønsterplanene

Grunnskolen har endret seg med samfunnsstrukturen, og skolens arbeidsmåter endres for å møte tidens krav. Prosjekter, temaopplegg og samarbeid på alle plan i skolesamfunnet utgjør idag en like selvfølgelig del av

skolens hverdag, som den tradisjonelle undervisning. Dette stiller store krav både til elever, lærere og foreldre. Da etterkrigstidens forsøksperiode i skoleverket ble avsluttet med Grunnskoleloven av 1969, lå veien åpen for den første Mønsterplan i 1974. Dagens utgave av Mønsterplanen fikk vi i 1987.

Vang skole i 1992

Vang skole har idag cirka 250 elever. Det er ventet at elevtallet i åra som kommer vil stige til nærmere 300, og da vil Vang bli den største barneskolen i Ringerike kommune. Da nybygget ble tatt i bruk i 1969 ble det uttalt at skolen vil kunne ta imot 5-600 elever, fullt utbygd. Idag er nok både lærere og myndigheter glade for at de prognosene ikke har slått til. Men barnetallet er økende i kretsen, og dagens klassesett (12) blir ventelig økt til 14 når seksåringene kommer inn i skolen - kanskje allerede fra 1993. Denne gruppa er på skolen også idag, gjennom korttidsbarnehagen.

Årets 75 års-jubilant har plassproblemer. Fra Ringerike kommunes side er det antydning på plass på investeringsbudsjettene rundt 1995. Lærerne trenger bedre arbeidsforhold, og de mange nye grupper som etter hvert har funnet sin plass i skolesystemet, må også ha rom for å drive sin virksomhet. Vang skole er for tiden den største enheten i Ringerike kommunale musikk-skole, med nærmere 70 elever som skal ha instruksjon.

Skolefritidsordningen

Høsten 1991 kom Skolefritidsordningen igang på Vang. Det er skolebarn i 1.-3. klasse (4. klassinger kan søke) som her har et "sted å være" fra skolens slutt og fram til kl. 16.30 om ettermiddagen. Foruten å leike, gjøre lekser og spise, er det opp til barna selv å ta avgjørelsen om hva de skal gjøre utover ettermiddagen.

Frivillige organisasjoner er dratt med for å gi barna tilbud innen sine felt, som idrett, speider og musikkorps. Dermed slipper barna å måtte ut igjen på slike aktiviteter etter at de har spist middag hjemme, og får mer tid sammen med foreldrene. Man har grupper hvor barna selv velger hvor de vil "jobbe". Gruppene er forming, tegne/male, uteaktiviteter, konstruksjon (byggeklosser/Lego) og rolleleik.

Skolefritidsordningen på Vang ledes av Marit Strande.

Et kraftsentrum

Skolebygningene er på mange måter vår tids grendehus. På kveldstid huser Vang skole et utall av aktiviteter, i regi av foreninger og frivillige organisasjoner. Idrett, musikk, kurs- og møtevirksomheter gir et yrende

En del av lærerne og de øvrige personalet ved Vang skole i skoleåret 1991/92: Foran fra venstre Liv Berit Erstad, Brit Haakaas, Marit Marthinsen, rektor Ragnar Nøklebye, Grete Frisvold og Astri Pedersen. 2. rekke fra venstre Herbjørg Bjerke, Hege Landem Gundersen, Tore Pedersen (vaktmester), Stina Eikenes, Karin Brekke Aarøen, Bjørg Lindhjem, Ada Lislegaard og Kari Aasheim (kontorfullmektig). Bak fra venstre Karl Hermod Aarøen, Else Buseth, Tale Grimstad Vikås (assistent), Kari Amlien, Marianne Rånes Tommelstad, Britt Iren Avløs, Tom Vidar Eikenes (undervisningsinspektør), Godtfred Flåten og Helga Aamodt Henriksen.

Vang skole har hatt følgende skolestyrere/rektorer siden 1917: Ola Skrutvold (1917-46), Sigvart Mjør (1946-67), Asbjørn Hofset (1967-86) og siden 1986 Ragnar Nøklebye. Undervisningsinspektører ved skolen har vært Ragnar Nøklebye (1976-86) og siden 1986 Tom Eikenes.

liv på skolen, som stort sett er i bruk fra tidlig om morgenen til langt på kveld. Vang skole er idag et kraftsentrum i Haugsbygda.

Haugsbygd ungdomsskole

Da Ringerike kommune som en av de siste kommuner i landet innførte 9-årig skole i 1974, begynte en ny epoke i vår lokale skolehistorie. Elevene fra Vang gikk seks år på skole i sin egen bygd før de avsluttet sin grunnskoleutdanning med tre år på Dalsbråten ungdomsskole i Hønefoss. I

1984 sto den nye Haugsbygd ungdomsskole ferdig, på tomte nord for Vang skole.

“Det vi var mest fornøyd med da tilbygget ved Vang skole sto klart i 1969, var at idrettsplassen ble plassert på sørsida. Da kunne vi ha tomte nord for skolen i reserve, i tilfelle behov for nye skolebygg en gang i framtida,” sa et daværende medlem av kretstilsynet på Vang. 15 år etter sto en flott ungdomsskole på tomte.

Haugsbysgd ungdomsskole har bidratt til at vi idag har det komplette skolemiljø i Haug. Idag har skolen cirka 130 elever, men midt på 1980-tallet var elevtallet oppe i 220. Skolens første rektor var Olav Dugstad (1984-87). Siden 1987 har Dagfinn Rian ledet Haugsbygd ungdomsskole.

Vang skoles foreldreråd

Ledere siden 1955

1955-56	Oddvar Ballangrud	1974-75	Gunnar Olavsén
1956-57	Oddvar Ballangrud	1975-76	Gunnar Olavsén
1957-58	Thor Fredriksen	1976-77	Olaf Bentzen
1958-59	Per Aspholt	1977-78	Olaf Bentzen
1959-60	Ragnhild Kortner	1978-79	Hermann Storvik
1960-61	Ragnhild Kortner	1979-80	Asbjørn Skille
1961-62	Ragnhild Kortner	1980-81	Svein Berg
1962-63	Bjarne Myhre	1981-82	Sveinung Hirth
1963-64	Svein Engebretsen	1982-83	Sveinung Hirth
1964-65	Svein Engebretsen	1983-84	Erik Rosendahl
1965-66	Torolv Akselsen	1984-85	Christoffer Ellingsen
1966-67	Arne Rusten	1985-86	Hans Petter Tolpinrud
1967-68	Arne Rusten	1986-87	Nina Lunde Østvold
1968-69	Einar Wergeland	1987-88	Øystein Hval
1969-70	Einar Wergeland	1988-89	Holm Midsem
1970-71	Christian Pettersen	1989-90	Anders Haugen
1971-72	Christian Pettersen	1990-91	Tale Grimstad Vikås
1972-73	Per Fodnæss	1991-92	Harald Stavestrand
1973-74	Rolf Solheim	1992-93	Tone Lundin

Staben ved Vang skole høsten 1992

(I parantes er anført når ansatt ved Vang skole)

Lærere

Ragnar Nøklebye (1972) - rektor
Tom Eikenes (1976) - undervisningsinspektør
Brit Haakaas (1967)
Helga Aamodt Henriksen (1971)
Ada Ruth Lislegaard (1971)
Marit Marthinsen (1978)
Bjørg Lindhjem (1978)
Britt Iren Avløs (1978)
Stina Eikenes (1978)
Herbjørg Bjerke (1979)
Hege Landem Gundersen (1982)
Astri Pedersen (1985)
Kari Amlien (1987)
Liv Berit Erstad (1987)
Marianne Rånes Tommelstad (1988)
Else Buseth (1990)
Karl Hermod Aarøen (1990)
Karin Brekke Aarøen (1991)
Grete Marie Frisvold (1991)
Godtfred Flåten (1991)
Turid Klev Grimeli (1992)
Christine Roll Karlsen (1992)
Britt Ellen Berg Fredriksen (1992) - assistent

Øvrige personale

Kari Aasheim (1972) - kontorfullmektig
Tore Pedersen (1985) - vaktmester
Ellen Olafsen (1969) - renhold
Berit Nygård (1987) - renhold
Rita Nygård (1988) - renhold
Randi Pladsen (1992) - renhold

Skolefritidsordningen (SFO)

Marit Strande (1991) - leder
Unni Skøien (1991)
Trine Lindum (1991)
Hege Kristin Myhre (1992)
Morten Molid (1992)

ETTERORD

Du har bladd igjennom en enkel beretning om en skole og dens historie. Og forhistorie. For når vi feirer 75 års-jubileum ved Vang skole, har vi også en plikt til å se bakover til det som var før. At dette "før" også kan feire jubileum i 1992, gjorde at vi pretensiøst tok på oss å skrive en skolehistorie for Haugsbygda, helt tilbake fra de dager hvor den eneste almueopplysning man kjente, var den som presten ga fra prekestolen hver søndag.

Et lite hefte på snaue 50 sider kan ikke gi noe dekkende bilde av bygdas skolehistorie. Vi har forsøkt å få med de store linjene, og etter evne lagt vekt på å krydre med stoff som gjør at det ikke blir for ensformig å lese. Det har vært vanskelig å begrense omfanget - kildene er til stede i rikt monn, ikke minst har den eldre del av bygdas befolkning utrolig mye å bidra med i form av selvopplevd stoff.

Dette har ikke blitt noen skolehistorie som lærerstudenter eller andre med interesse for den pedagogiske utvikling i skolen vil ha særlig nytte av. Det er lokalhistorien - skolens plass i bygda opp gjennom århundrene, og de forhold skolebarna levde under - som har fengst mest. Hva slags skole de gikk på, elevene i omgangsskolen rundt på gårdene, ved bruksskolen i Viul på 1700-tallet, eller ved den faste skolen på Færden eller Holmestuen på 1800-tallet. Eller enda nærmere i tid: Ved Vang skole fra 1917 og fram til våre dager.

Det er viktig å ta vare på historien. Den får oss til å forstå at det er en lang utvikling som ligger bak det høye nivå vi finner i dagens skole i Haugsbygd. En skal ikke fordype seg lenge i stoffet før en forstår at vi har grunn til å være takknemlige, vi som idag har våre barn ved Vang skole.

Det har vært en spennende vandring for han som har ført beretningen i pennen. Han håper at andre også vil oppleve litt av den samme gleden. Takk til rektor Ragnar Nøklebye for inspirerende samarbeid og gode råd på veien, og til Tordis Leine Halvorsen for hennes fine tegninger av de gamle skolene. Ringerikes Blad har støttet utgivelsen i form av sats og formgivning, noe vi er svært takknemlige for.

Gudmund Bakke

KILDER

August Steinhamar: "Norderhov" (1914).
Ola Brænden: "Norderhov" (1948).
Margit Harsson: "Skolehistorie fra Hole" (1988).
Stranden skoles 125 års jubileumsberetning (1990).
Hønefoss skoles 100 års jubileumsberetning (1991).
Fåberg historielag: Skolehistorie for Fåberg og Lillehammer (1991).
A. Lagesen: "Ringerikske slekter" (1930).

Skoleprotokoller fra Holmestuen skole 1872-1910 og Viul skole 1910-20.
Møteprotokoller fra kretstilsyn og foreldrelag ved Viul skole 1910-49 og ved Vang skole 1948-1992.

Knut Tveit: "Allmugeskolen på austlandsbygdene" (doktoravhandling - Oslo 1989).
Ringerikes Blad (diverse årganger).

Lydbåndintervju med Engebret Sætrang (Ada Lislegaard - 1989).
Intervjuer med cirka 30 personer i Haug og Viul.

En spesiell takk for god hjelp hva angår Holmestuen skole til Tordis Andersen Vangen og Einar Næs, for Viul skole til Berthe Myrvold, Sverre Nilsen og Trond Trondsen, og for Vang skole til lærerne Helene Borlaug, Asbjørn Hofset, Olav Dugstad og Ragnar Nøklebye, samt til Marit Holle-
rud, Hans Hval, Håkon Eidahl, Ivar Granum og Kjell Ottersen.

Bildet på baksiden:

To elever fra klasse 6 A i jubileumsåret med Vang skoles fane. Elevrådsformann Marthe Ottersen (til venstre) og Anders Ånesen Hval.

